

MPRA

Munich Personal RePEc Archive

The New Institutional Structure of EU after the Lisbon Treaty

CALISKAN, Ozgur

Ankara University

21 January 2011

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/56591/>
MPRA Paper No. 56591, posted 23 Jun 2014 18:29 UTC

LIZBON ANTLAŞMASI SONRASI AVRUPA BİRLİĞİ’NİN YENİ KURUMSAL YAPISI

I. GİRİŞ

13 Aralık 2007 tarihinde Lizbon’da Avrupa Birliği (AB) üyesi devletler tarafından imzalanarak 1 Aralık 2009 itibariyle yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması (Reform Antlaşması olarak da anılmaktadır), AB’nin, 2000 Aralık ayından beri inişli ve çıkışlı bir seyir izleyen kurumsal işleyiş ve politika reformu çabalarının 2010 yılı başı itibariyle ulaştığı aşamayı yansıtmaktadır.

Niteliği itibariyle bir tadil antlaşması olan Lizbon Antlaşması, 1 ve 2. maddelerinde Kurucu Antlaşmalara dair değişikliklere yer vermekte, 3-7. maddelerinde son hükümler yer almakta, bunun yanında Antlaşmaya ekli çok sayıda protokol ve bildiri bulunmaktadır¹. Bu çerçevede Antlaşma, iki temel maddeden oluşmaktadır. Bunlardan ilki, kurumsal yapı ve amaçlara ilişkin çoğu hükmü bünyesinde barındırmakta olan Avrupa Birliği Antlaşmasını (ABA) tadil eden bölümdür; ikincisi ise bundan sonra adı AB’nin İşleyişine Dair Antlaşma (ABİDA) olarak değiştirilen Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmayı değiştiren kısımdır². Böylece artık Kurucu Antlaşmalardan kasıt, ABA, ABİDA ve Lizbon Antlaşması ile herhangi bir değişiklik yapılmayan Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu Kuran Antlaşma (EURATOM) olmaktadır.

Ortaya çıkan Antlaşma metni değerlendirilirken 2000’li yılların tümüne hâkim olan AB’deki reform çabasının başlangıçtaki amaçlarını göz önünde bulundurmakta yarar vardır. Küresel ekonomik ve siyasi gelişmeler ve AB’nin küresel konumu, özellikle küreselleşme olgusunun getirmiş olduğu ekonomik rekabet ve sosyo-ekonomik yansımaları, AB’nin 2004 ve 2007 yılı genişleme dalgaları ve yeni ülkelerin adaylıkları ve AB’nin kendi içsel sorunları (AB’nin kurumsal yapısındaki demokrasi açığı sorunu, yetki alanlarının tanımlanmasındaki sorunlar, geçmişte çözüme tam kavuşturulamamış düzenlemeler gibi), AB’nin karşısındaki başlıca meydan okumalardır.

Bu çerçevede 2000’li yıllardaki reform çabaları, AB’nin kurumsal yapısını özellikle genişleme sonrası, daha fazla işlerliğe kavuşturmayı ve Avrupa vatandaşları ile Birlik arasındaki uzaklığı kapatmayı ve demokratik meşruiyeti güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Birlik içindeki yetki alanlarının belirlenmesi, kurumsal yapılarda etkinliğin artırılması, karar alma ve politika süreçlerinin basitleştirilmesi ve daha şeffaflaştırılması, demokratik meşruiyet eksikliği sorununa çözümler geliştirilmesi, AB’nin küresel konumunun güçlendirilmesi ve entegrasyonun daha ileriye götürülmesi hedeflenmektedir³.

Bu çalışma, 2000’li yılların başında sıkça vurgulanan bu hedefleri de göz önünde bulundurarak Lizbon Antlaşması ile Kurucu Antlaşmalarda yapılan değişiklikleri kurumsal

¹ Lizbon Antlaşması’nın tam metni için: O.J. 2007 C-306/01 (17 Aralık 2007) <http://europa.eu/Lizbon_treaty/full_text/index_en.htm> (15.12.2010).

² ABA ve ABİDA’nın birleştirilmiş tüm metni için: Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union, O.J. 2010 C-83/01 (30 Mart 2010).

³ M. Gülce Kumrulu (2003), “Avrupa’nın Geleceğine İlişkin Konvansiyon”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt:2, Sayı:4, Bahar 2003, ss.164-167.

boyut çerçevesinde ele alıp değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, AB kurumlarına ilişkin Lizbon Antlaşmasının getirdiği değişiklikler her bir kurum başlığı altında ana hatlarıyla özetlenmiş ve genel değerlendirmeler yapılmıştır.

II. KURUMSAL ÇATI

2.1. AB Tüzel Kişiliği ve Sütun Yapısının Kaldırılması

Lizbon Antlaşmasının, Maastricht Antlaşmasıyla getirilen sütunlu yapıyı kaldırarak AB'yi tüzel kişiliğe sahip (ABA, m.47) tek bir yapı haline getirdiğini en başta belirtmek gerekir. Buna bağlı olarak, AT Antlaşmasının ismi, AB'nin İşleyişine Dair Antlaşma (ABİDA) olarak değiştirilmiş ve Kurucu Antlaşmalarda kullanılan "Topluluk" teriminin yerini "Birlik" terimi almıştır. Bununla birlikte gerek ABA'nın gerekse ABİDA'nın ilk maddelerinde, iki Antlaşma arasında hiyerarşik bir ilişki bulunmadığı ve hukuken aynı değerde oldukları ifade edilmiştir (ABA, m.1; ABİDA, m.1).

Birliğin tüzel kişiliğe kavuşmasının antlaşmalarda öngörülen yetkilerin ötesinde yasama işlemleri yapabileceği veya faaliyet gösterebileceği anlamına gelmeyeceği de Lizbon Antlaşmasında özellikle vurgulanmaktadır. Öte yandan, sütun yapısının ortadan kalkmasına rağmen, dış ilişkiler ve güvenlik politikası alanının hükümetlerarası niteliğinin büyük ölçüde korunduğu da görülmektedir.

Tek bir tüzel kişiliğe sahip olması, AB'nin artık bir ortak çatı olarak değil de bir bütün olarak değerlendirilmesini sağlayacağı ve Birliğin üye devletler veya üçüncü devletlerle ilişkilere girerek, uluslararası hukukta öngörülen hakların ve yükümlülüklerin bizzat muhatabı olmasının önünün açılacağı değerlendirilmektedir⁴.

2.2. AB'nin Kurumları

Lizbon Antlaşmasında AB'nin, amaçlarını ve değerlerini gerçekleştirip geliştirecek ve Birliğin, vatandaşlarının ve üye devletlerinin çıkarlarına hizmet edecek tek bir kurumsal çerçeveye sahip olacağı öngörülmektedir. ABA'nın 13. maddesinde bu kurumsal yapının da Avrupa Parlamentosu, Zirve (AB Konseyi), Konsey, Avrupa Komisyonu, AB Adalet Divanı, Avrupa Merkez Bankası ve Sayıştay'dan oluşacağı belirtilmektedir. Bu durumda 1 Aralık 2009 tarihinden önce yürürlükte olan ABA'nın 5. maddesinde sayılan organlara ek olarak Zirve ve Avrupa Merkez Bankası'na da organ statüsü tanınmıştır.

Söz konusu kurumlar, daha önce de olduğu gibi, sınırlı yetki ilkesine tabi olarak, bu Antlaşma'da öngörülen prosedür ve koşullara uygun biçimde faaliyetlerini yerine getireceklerdir. Ayrıca Ekonomik ve Sosyal Komite'nin ve Bölgeler Komitesi'nin danışma organları olarak çalışacakları belirtilmiştir.

Kurumlar itibariyle Lizbon Antlaşmasının getirdiği önemli yenilikler aşağıda ele alınmaktadır. Lizbon Antlaşması ile tadil edilen Kurucu Antlaşmaların kurumsal yapıya ilişkin ana maddeleri kurum bazında Tablo-1'de yer almaktadır.

⁴ Ahmet M. Güneş, "Lizbon Antlaşması Sonrasında Avrupa Birliği", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:12, Sayı:1-2, 2008, s.746.

III. KURUMSAL YENİLİKLER

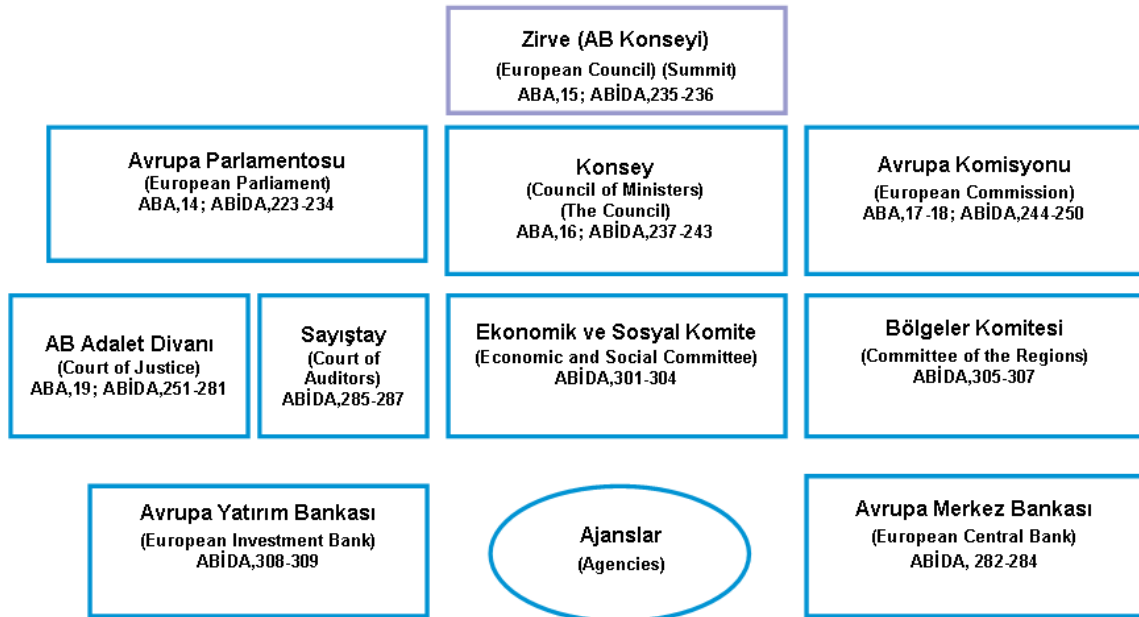
3.1. Avrupa Parlamentosu

Avrupa Parlamentosu, AB halklarının demokratik siyasi iradesini temsil etmektedir. 1979'dan bu yana tek dereceli doğrudan genel seçimle 5 yıl için iş başına gelmektedir. Lizbon Antlaşmasının Avrupa Parlamentosu'nu ilgilendiren değişikliklerine bakıldığında, bu değişikliklerin öncelikle AB'deki karar alma süreçlerinin demokratik meşruiyet tabanını güçlendirmek ve Avrupa Parlamentosu'nun işleyişini kolaylaştırmak amacına yönelik olduğu görülür. Avrupa Parlamentosu'nun yapısına ilişkin değişiklikler olmakla beraber, Antlaşma ile asıl Parlamento'nun yetkilerine ilişkin önemli değişiklikler yapılmıştır. Böylece AB bünyesinde gerçekleştirilen daha önceki Kurucu Antlaşma tadillerinde olduğu gibi Lizbon Antlaşması ile de Avrupa Parlamentosu, AB kurumları arasındaki dengede gücünü ve etkinliğini artırarak, bu antlaşmadan en kazançlı çıkan kurumların başında gelmektedir⁵.

Tablo-1: Lizbon Antlaşması Sonrası Kurucu Antlaşmalarda Kurumsal Düzenlemeler

ABA: BAŞLIK 3 – Madde 13-19

ABİDA: BÖLÜM 6- BAŞLIK 1- Madde 223-309

Kaynak: Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union, O.J. 2010 C-83/01.

Lizbon Antlaşması hükümleri uyarınca Avrupa Parlamentosu, Birlik vatandaşlarının temsilcisi olan ve sayıları Parlamento başkanı haricinde 750'yi geçemeyecek olan üyelerden oluşacaktır. Bu bakımdan Avrupa Parlamentosu'nun üye sayısı, gelecekte 751 olacaktır. ABA'nın 14. maddesinin 2. fıkrası ise, üye ülkelerin azalan orantılı temsil ilkesi çerçevesinde Avrupa Parlamentosu'nda en fazla 96, en az 6 koltuğa sahip olabileceğini belirtmiştir. Ülke bazlı dağılıma Lizbon Antlaşması öncesi ve sonrası karşılaştırmalı olarak Tablo-2'de yer

⁵ Joint Study (EPC, EGMONT and CEPS), **The Treaty of Lisbon: A Second Look at the Institutional Innovations**, Brussels, September 2010, s.43-44; Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, "Avrupa Birliğinin Kurumsal Yapısı ve Lizbon Antlaşması, **Avrupa Birliğinin Güncel Sorunları ve Gelişmeler** (eds. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Sanem Baykal), Ankara: Seçkin Y., Kasım 2008, s. 218, 230.

verilmektedir. Bu çerçevede 12 ülkenin sandalye sayısı arttırılmış, Almanya'nın sandalye sayısı 3 adet azaltılmıştır. Şu an itibariyle (2009-2014 dönemi için) Avrupa Parlamentosu'nun üye sayısı 736'dır⁶. Burada, ülkelerin Tablo-2'de belirtilen sandalye sayıları belirlenirken yoğun siyasi tartışmaların yaşandığı; gelecekte de genişleme ve demografik değişimlerin sonucunda yeni düzenleme ihtiyacının ortaya çıkacağı vurgulanmalıdır.

Avrupa Parlamentosu'nun Lizbon Antlaşması ile elde ettiği kazanımların en önemlisi, yasama sürecinde Konsey'e yakın yetkilere sahip organ haline getirilmesidir. Lizbon Antlaşması ile Avrupa Parlamentosu'nun ayrıca, bütçenin kabulü, siyasi denetim, antlaşma hükümleri çerçevesinde danışma görevleri güçlendirilmiş ve Avrupa Komisyonu başkanını seçme görevi yüklenmiştir. Aşağıda yetkilere ilişkin değişiklikler 5 ana başlık (yasama usulü, bütçe kabulü, delege edilmiş tasarruflar, uluslararası antlaşmalar imzalanması ve kurucu antlaşmaların değiştirilmesi) altında özetlenmektedir.

3.1.1. Parlamento'nun Yetkilerine Ait Değişiklikler

Tablo-2: Ülke Bazında AP Üye Sayısı		
Üye Ülke	Lizbon Ant. Göre	2009 Seçim Sonuçları (Mevcut)
Almanya	96	99
Fransa	74	72
İngiltere	73	72
İtalya	73	72
İspanya	54	50
Polonya	51	50
Romanya	33	33
Hollanda	26	25
Yunanistan	22	22
Portekiz	22	22
Belçika	22	22
Çek Cumhuriyeti	22	22
Macaristan	22	22
İsveç	20	18
Avusturya	19	17
Bulgaristan	18	17
Danimarka	13	13
Slovakya	13	13
Finlandiya	13	13
İrlanda	12	12
Litvanya	12	12
Letonya	9	8
Slovenya	8	7
Estonya	6	6
GKRY	6	6
Lüksemburg	6	6
Malta	6	5
Toplam	751	736

Kaynak: <<http://www.europarl.europa.eu>>.

i. Olağan Yasama Usulü Olarak Ortak Karar Usulüne İlişkin Yetkileri

Lizbon Antlaşması ortak karar usulünü, olağan yasama usulü olarak benimsemekte (ABİDA, m.294) ve ortak karar usulünün uygulama alanını daha da genişletmektedir⁷. Bu çerçevede olağan yasama usulü, tarım, hizmetler, göç, yapısal fonlar ve uyum fonu ve uzmanlık mahkemelerinin kuruluşu için de kabul edilmiştir. Böylece, Maastricht Antlaşmasından beri süren ortak karar usulünün uygulanacağı alanların genişlemesi eğilimi devam etmiş, Parlamento'nun yasama sürecindeki yetkilerinin önemli oranda arttığı görülmüştür.

Öte yandan ABİDA'nın 294. maddesinde, Avrupa Parlamentosu'nun yasama sürecinde Konsey'e denk bir organ olduğunun belirtilmesi, Avrupa Parlamentosu'nun Birliğin yasama yetkisinin kullanılmasındaki rolünün eskisine göre ciddi bir şekilde arttığının açık göstergesidir.

ii. Bütçenin Kabulüne İlişkin Yetkileri

Lizbon Antlaşması, Parlamento'nun bütçe sürecine ilişkin yetkilerinde önemli değişiklikler getirmiş ve zorunlu olan ve olmayan bütçe harcamaları arasındaki ayrımı kaldırarak, bütçe

⁶ MEPs Directory, <<http://www.europarl.europa.eu/members/expert/groupAndCountry.do?language=EN>> (23.01.2011). Ayrıca geçiş hükümleri için bkz: ABGS, **Lizbon Antlaşmasının AB'nin Kurumsal Yapısı ve Geleceğine Dair Öngördüğü Temel Düzenlemeler Hakkında Genel Bilgi Notu**, Ankara: Haziran 2010, s.2-4.

⁷ Ortak karar alanına ilişkin değişikliklerin listesi için: Bahar Güçlü, **Lizbon Antlaşmasının Temel Unsurları**, Ankara: DTM, Aralık 2009, s.66-73; Neill Nugent, **The Government and Politics of the European Union**, 7th ed. Basingstoke, UK:Palgrave Macmillan, 2010, s.308-309.

harcamalarının bütünü bakımından basitleştirilmiş tek bir usul öngörmüştür. Böylece Parlamento yıllık bütçenin kabulünde Konsey ile birlikte tam olarak söz sahibi olmakta ve bu alandaki yetkilerini güçlendirmektedir.

ABİDA'nın 314. maddesine göre Birlik bütçesi Parlamento ve Konsey tarafından özel bir yasama usulü uyarınca kabul edilecektir. Buna göre, yıllık bütçeye ilişkin taslak Komisyon tarafından hazırlanarak Parlamento'ya ve Konsey'e sunulduktan sonra, Konsey görüşünü gerekçeleri ile beraber Parlamento'ya iletilecektir. Bu durumda Parlamento 42 gün içerisinde Konseyin görüşünü onaylar veya karar almazsa bütçe kabul edilmiş sayılacaktır. Parlamento yeni öneri sunması halinde, her iki kurumun eşit temsil edileceği bir uzlaştırma komitesi kurulması ve bu komitenin 21 gün içerisinde ortak bir metin üzerinde anlaşması gerekmektedir. 21 günlük sürede ortak metin üzerinde anlaşılmasa Komisyon tarafından yeni bir bütçe taslağı hazırlanacaktır. Öte yandan Komitede ortak metinde anlaşılması halinde, bu ortak metin 14 gün içerisinde Parlamento ve Konsey tarafından onaylanması gerekmektedir. Her iki kurumun onayına sunulan ortak metin,

- Her iki kurumda da onaylanırsa veya karar alınamazsa; kurumlardan birinde onaylanmasına rağmen diğerinde karar alınamazsa bütçe üzerinde anlaşılan ortak metinde yer alan şekliyle kabul edilecek,
- Her iki kurum tarafından da reddedilirse veya biri tarafından reddedilir biri tarafından karar alınamazsa ya da Parlamento tarafından reddedilirse ve Konsey tarafından kabul edilirse, Komisyon tarafından yeni bir taslak hazırlanacak,
- Parlamento tarafından onaylanırken, Konsey tarafından reddedilirse Parlamento, Konsey tarafından ret kararının verildiği günden itibaren 14 gün içerisinde üyelerinin çoğunluğu ve oyların 3/5'iyle, kendisinin uzlaştırma komitesinin kurulmasına sebebiyet veren değişiklik önerilerini tamamen ya da kısmen onaylamaya karar verebilecektir. Parlamantonun sözkonusu değişiklikleri onaylamaması halinde uzlaştırma komitesi tarafından üzerinde anlaşılan metin esas alınarak bütçe kabul edilecektir.

Bütçeye ilişkin bu usul Parlamento Başkanının bütçenin kabul edildiğine dair açıklaması ile tamamlanacaktır.

iii. Delege Edilmiş Tasarrufların Kabulü Sürecindeki Yetkileri

Lizbon Antlaşması ile getirilen bir yenilikle ABİDA'nın 290. maddesine göre bir yasama tasarrufu, Avrupa Komisyonu'na söz konusu tasarrufun temel unsurlarını teşkil etmeyen unsurlarının tamamlanması veya değiştirilmesi amacıyla delege edilmiş tasarruf çıkartmak yetkisi verebilecektir. Bu durumda Avrupa Komisyonu'na tanınan böyle bir yetkinin amacı, içeriği, kapsamı ve süresi, ilgili yasama tasarrufunda belirtilir. Burada Parlamento ve Konsey delege edilmiş tasarrufa dayanak teşkil eden yasama tasarrufunda belirtilmiş olmak şartıyla, Komisyon'a tanınan söz konusu yetkiyi geri alma imkânına sahip olabileceği gibi, delege edilmiş tasarrufun yürürlüğe girmesi, ancak Parlamento'nun ve Konsey'in söz konusu tasarrufa itiraz etmemiş olması şartına da bağlanabilecektir.

Bu hüküm Parlamantonun delege edilmiş tasarruflara ilişkin kazanmış olduğu en üst düzeyde yetkiyi ifade etmektedir⁸. Böylece Parlamento daha önceki gibi sadece ortak karar usulü uyarınca yapılmış yasama tasarruflarının uygulaması amacıyla çıkarılan değil, belli şartlarda olmak üzere tüm yasama tasarruflarına dayanılarak çıkarılan uygulama tasarrufları üzerinde gerçek bir denetim yetkisine sahip olmaktadır.

⁸ Bayraktaroğlu Özçelik (2008), s.221-223.

iv. Uluslararası Antlaşmaların İmzalanmasına İlişkin Yetkileri

Lizbon Antlaşması, Parlamento'nun uluslararası antlaşmaların yapılmasında sahip olduğu yetkiyi güçlendirmektedir. ABİDA'nın 218. maddesine göre münhasıran Ortak Dış ve Güvenlik Politikasına (ODGP) dair antlaşmalar hariç olmak üzere, ortaklık antlaşmalarının, Birliğin İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesine katılımına ilişkin anlaşmanın, özel bir kurumsal yapı kurulmasına dair antlaşmaların, Birlik bakımından önemli mali etkileri olacak antlaşmaların ve olağan yasama usulünün veya özel yasama usulünün uygulandığı alanlarda düzenleme getiren antlaşmaların Parlamentonun uygun görüşü alındıktan; diğer antlaşmaların ise Parlamento'ya danışıldıktan sonra Konsey tarafından kabul edildiğine dair karar alınacağı hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede Lizbon Antlaşması olağan yasama usulünün uygulandığı tüm alanlar bakımından Parlamento'nun uygun görüşünü kabul etmekte ve genel anlamda Parlamento'nun yetkisini önemli ölçüde arttırmaktadır.

v. Kurucu Antlaşmaların Değiştirilmesindeki Rolü

Lizbon Antlaşması ile Kurucu Antlaşmaların değiştirilmesi usulünde de değişikliğe gidilmiştir. ABA'nın 48. maddesine göre Kurucu Antlaşmaların değiştirilmesinde olağan usul ve basitleştirilmiş usul ayrımı yapılmakta ve her iki usulde de Parlamento işleyişe dahil olmaktadır. Buna göre Parlamento, üye ülkeler ve Komisyon gibi değişiklik önerisinde bulunabilecektir. Ayrıca olağan usulde Zirve tarafından Antlaşma değişikliklerine dair önerilerin tartışılacağı Konvansiyon oluşturulmasına ilişkin kararın alınmasından önce; basitleştirilmiş usulde ise Zirve tarafından Kurucu Antlaşma değişikliklerin yapılmasına dair kararın alınmasında Parlamento'ya danışılması öngörülmüştür.

3.2. Zirve (AB Konseyi)

Zirve (Hükümet ve Devlet Başkanları Konseyi) ilk olarak 1974 yılında AB'ye üye ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarının arasında gayri resmi tartışma formu olarak oluşturulmuş, AB'nin gelişiminde zamanla etkin bir rol oynamaya başlamış ve Avrupa Tek Senedi (1986) ile resmi statü kazanmıştır⁹. Zirve, AB'de 1990'lı yıllardaki gelişmelerde artan şekilde önemli roller oynamış; bununla beraber gündeminin ağırlaşması ve kurumsal ve yönetsel zayıflıklar şeklinde ifade edilebilecek iki ana problem net şekilde ortaya çıkmıştır¹⁰. Bu çerçevede Lizbon Antlaşması ile getirilen düzenlemeler temelde bahse konu bu sorunlara çözüm üretmeye ve AB'nin uluslararası ilişkilerde görünürlüğü ve etkinliğini arttırmaya dönük olduğu söylenebilir.

AB'nin esas yönetim organı olarak politikalarının belirlenmesinde kilit bir rol üstlenen Zirve'ye, Lizbon Antlaşması ile organ statüsü verilmiştir (ABA, m.13) ve oluşumu ve fonksiyonlarına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır (ABA, m.15). Bu çerçevede Zirve, kurucu antlaşmalarda kurumlara yapılan tüm atıfların muhatabı olmuş ve Zirve tasarrufları ABAD'ın hukuki denetimine tabi olmuştur¹¹.

ABA'nın 15. maddesinde, Zirve'nin yapısı ve görevlerine yer verilmiştir. Buna göre Zirve, üye ülke devlet ve hükümet başkanlarının yanı sıra Zirve Başkanı ve Avrupa

⁹ DTM, **AB ve Türkiye**, 6. Baskı, Ankara: DTM, Eylül 2007, s.15.

¹⁰ Joint Study (2010), s.8-9

¹¹ Bayraktaroğlu Özçelik (2008), s.211.

Komisyonu Başkanının katılımıyla oluşacak olup, Birlik Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi de işleyişine katılacaktır. Burada, daha önceden Zirve toplantılarına *de jure* olarak katılan Dışişleri Bakanlarının bu konularının kalktığı görülmektedir.

ABA'nın 15. maddesinde AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi'nin Zirve'nin toplantılarına katılabileceği belirtilmiş ise de, bu düzenlemeden AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi'nin de Zirve'ye üye olduğu sonucuna varmak doğru olmayacaktır.

Lizbon Antlaşması ile Zirve'nin, Birliğin genel siyasi önceliklerini belirleyen siyasi bir kurum olarak çalışması öngörülmekte ve bir yasama organı olmama niteliği muhafaza edilmektedir. Zirve'de kararlar eskiden de olduğu gibi kural olarak mutabakatla alınacaktır. Zirve'nin kural olarak her altı ayda en az iki defa (daha önce yılda en az iki kez) toplanması öngörülmektedir.

Zirve'ye ilişkin olarak Lizbon Antlaşması ile öngörülen yeniliklerden en önde gelenlerinden birisi, ihdas edilen başkanlık makamıdır. Lizbon Antlaşması Zirve'de Lizbon Antlaşmasından önce uygulanmakta olan, 6 aylık dönüşümlü dönem başkanlığı yerine; Zirveleri ve gündemi hazırlayacak ve 2,5 yıllık yenilenebilir biçimde en fazla beş yıl görevde kalacak bir Başkanın, nitelikli çoğunlukla atanması öngörülmüştür (ABA, m.15). Zirve'ye başkanlık edecek kişinin, ulusal düzeyde hiçbir görevinin bulunmaması hükme bağlanmıştır. Dönem başkanlığı sisteminin yerine daimi bir başkanlık makamının tesisi ile güdülen temel amaç, Zirve'nin etkinliklerini daha uyumlu, daha şeffaf ve devamlılık arz edecek tarzda sürdürebilmesini ve AB'nin uluslararası arenada daha iyi bir şekilde temsilini sağlamak olarak ifade edilebilir¹².

Zirve başkanı esas olarak, Zirve toplantılarına başkanlık etmek ve katkıda bulunmak; Komisyon başkanı ile işbirliği içerisinde ve Genel İşler Konseyi çalışmalarını esas alarak Zirve çalışmalarının yapılmasını ve devamlılığını sağlamak; Zirve üyeleri arasında uyum ve mutabakatın sağlanmasına çalışmak ve her Zirve toplantısı sonunda Avrupa Parlamentosu'na rapor sunmak gibi yetki ve görevlere sahiptir (ABA, m.15/6).

Ayrıca Zirve başkanının, Birlik Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi'nin yetkilerine hanel getirmemek şartıyla, ortak dışişleri ve güvenlik politikası bakımından Birliği dışı karşı temsil etmesi öngörülmüştür (ABA, m.15/6). Dolayısıyla, Başkanının en önemli işlevlerinden biri, uluslararası platformda AB'yi temsil etmek olacaktır. Bununla beraber Başkan, üye devletler tarafından atama ile göreve gelecek ve büyük ölçüde simgesel bir görev icra edecek olup; AB, ABD'de olduğu tarzda bir başkana sahip olacak değildir¹³.

Zira ODGP'nin yürütülmesinde, esas olarak AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi yetkilidir. Bu açıdan bakıldığında, Zirve başkanına yüklenen görevlerin büyük ölçüde temsili nitelikte olduğu söylenebilir. Zirve başkanı olarak ilk Herman Van Rompuy seçilmiştir ve Ocak 2011 itibariyle halen görevine devam etmektedir. Zirve'nin ilk başkanının seçiminde yaşanan tartışmaların ve müzakereler sonucunda üzerinde uzlaşma sağlanan profilin (daha önce Blair, Gonzalez ve Juncker'in ismi sıkça geçmişti) bu tezi desteklediği savunulabilir¹⁴.

¹² Joint Study (2010), s.68-69.

¹³ ABGS (2010), s.4.

¹⁴ The Economist, "The pity of Herman Van Rompuy", **Charlemagne**, 7 Kasım 2009.

Bununla birlikte daimi bir başkanlık makamının, eski sisteme göre sorunlara ilişkin çok daha derin bilgi sahibi olması, üyelerin bakış açılarını detaylı bilmesi, daimi bir makam olarak çok daha geniş zamanının bulunması ve kişisel ilişkiler geliştirebilmesi gibi avantajları olacağı görülmektedir.

Zirve başkanı, Avrupa Komisyonu başkanı, rotasyona tabi Başkanlıktaki politik figürler ve Yüksek Temsilci arasında birtakım yetki karmaşaları olabileceği, aralarında net bir hiyerarşinin bulunmadığı ve yapının iyi işleyişinin bahse konu makamlardaki kimliklerin yaklaşımlarına büyük oranda bağlı olduğu görülmektedir. Bu durumun sistemin kırılğan, çatışmaya yol açabilecek karakterde ve zaman alıcı bir yapı oluşturma riskini arttırdığı ileri sürülebilir¹⁵.

3.3. Konsey (Bakanlar Konseyi)

Konsey ile ilgili hükümlere ABA'nın 16. ve ABİDA'nın 237-243. maddelerinde yer verilmiştir. Lizbon Antlaşmasının bu çerçevede öngördüğü yeniliklerin daha çok Konsey'in yapısı, yetkileri ve karar alma usulüne dair olduğu söylenebilir.

3.3.1. Konseyin Oluşumu, Görevleri ve İşleyişi

ABA'nın 16/1. maddesinde, Konsey'in görev ve yetkileri, Parlamento ile birlikte yasamaya ve bütçeye ilişkin faaliyetler ile Antlaşmada belirtildiği şekilde politika oluşturma ve koordinasyonu yerine getirmek olarak düzenlenmiştir. Konseyin, üye ülkelerin, oy kullanmaya yetkili bakan seviyesindeki temsilcilerinden oluşacağı da Antlaşmanın aynı maddesinde hükme bağlamıştır. Konsey'in kararlarını nitelikli çoğunlukla alması öngörülmüştür. Bu çerçevede oybirliği uygulaması ancak istisna niteliği taşıyacak, Lizbon Antlaşmasında açıkça belirtilmesi halinde bu yönetime başvurulacaktır (ABA, m.16/3). Bu bağlamda Lizbon Antlaşması öncesi düzenlemelerden herhangi bir farklılık söz konusu değildir. Dolayısıyla Konsey'in görev ve yetkilerinde önemli bir değişiklik olmadığı söylenebilir.

Daha önce değinilen ve burada da vurgulanması gereken bir husus, Lizbon Antlaşması ile getirilen değişiklikle, Konsey'in yasama yetkisini olağan yasama usulü çerçevesinde Avrupa Parlamentosu ile paylaşacağına belirtilmiş olması; böylelikle Avrupa Parlamentosu ve Konsey arasındaki kurumsal yapının Avrupa Parlamentosu lehine değişiminin önünün daha da açılmış olmasıdır.

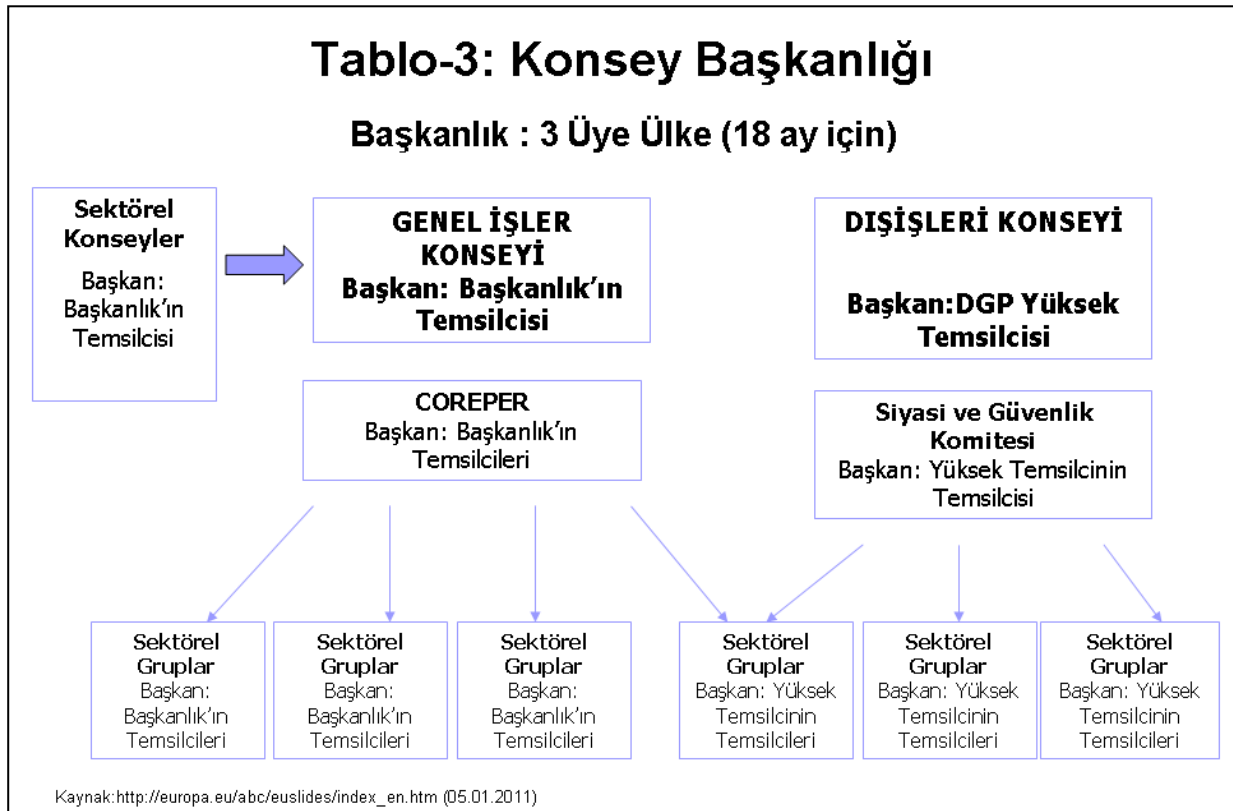
Lizbon Antlaşması Konsey'in farklı oluşumlarını Kurucu Antlaşma metnine dahil etmesi bakımından önemlidir (ABA, m.16/6). Lizbon Antlaşması öncesinde faaliyet gösteren Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi, ikiye bölünmüş; Konsey'in, Genel İşler Konseyi ve Dışişleri Konseyi adı altında ayrı kompozisyonlarla toplanacağı Antlaşmada açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca bunlara daha sonra ABİDA'nın 236. maddesi dikkate alınarak yenileri eklenebileceği belirtilmiştir. Yani Konsey, ABİDA'nın 236. maddesine göre Zirve'nin nitelikli çoğunlukla alacağı karara dayanılarak hazırlanacak liste uyarınca farklı şekillerde de toplanabilecektir. 1 Aralık 2009'dan itibaren 10 tane farklı Konsey kompozisyonu faaliyetlerine devam etmektedir (1990'larda 22'ye kadar ulaşan bahse konu farklı Konsey kompozisyonları, 2000 yılında 16'ya, 2002 yılında 9'a indirilmiştir)¹⁶.

¹⁵ Joint Study (2010), s.15-16.

¹⁶ Mevcut Konsey yapıları hakkında detaylı bilgi için: <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=426&lang=en>> (05.01.2011)

Bu çerçevede Genel İşler Konseyi'ne Konsey işlemlerinin tutarlılığının sağlanması görevi verilmiş, Zirve ve Avrupa Komisyonu başkanları ile irtibatlı olarak Zirve toplantılarını hazırlayıp takip edeceği belirtilmiştir. Dışişleri Konseyi'nin ise, Zirve tarafından hazırlanan stratejik ilkeler çerçevesinde Birliğin dış faaliyetlerini düzenlemek ve bahse konu faaliyetlerin tutarlılığını sağlamak konusunda görevlendirilmiştir (ABA, m.16/6).

Lizbon Antlaşması ile getirilen bir diğer değişikliğe göre, Konsey'in başkanlığı görevi, -Birlik Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi tarafından yürütülecek olan Dışişleri Konseyi haricinde-, rotasyon usulüyle yerine getirilecektir (ABA, m.16/9). Burada Lizbon Antlaşması öncesi uygulanmakta olan 6 aylık dönem başkanlığı sistemi de 3 üye devletin 18 aylık ortak bir çalışma programı hazırlamaları şeklinde bir üçlü başkanlık sistemi ile değiştirilmektedir. Rotasyon prensibinin ne şekilde işleyeceğine ilişkin 9 Nolu Deklarasyon uyarınca Dışişleri Konseyi dışındaki Konsey başkanlıkları, önceden belirlenmiş ve üç üye ülkeden oluşan takımlar tarafından 18 aylık bir süre için üstlenilecektir (Tablo-3).

Söz konusu takımların belirlenmesinde eşit rotasyon usulü uygulanırken, üye ülkeler arasındaki farklılıklar ve Birlik içerisindeki coğrafi denge göz önünde bulundurulacaktır. Bu takımlara dâhil her üye devlet, Dışişleri Konseyi dışındaki Konseylere altı aylık bir süre için başkanlık edecek, takımı oluşturan diğer üye ülkeler, başkanlığı elinde bulunduran üye ülkeye tüm sorumluluklarında, ortak bir program dâhilinde yardımcı olmakla yükümlü olacaklardır. Takımları oluşturan üye ülkelerin, kendi aralarında alternatif düzenlemeler yapabileceği de aynı düzenleme ile kabul edilmektedir. Konsey başkanlığının eşitlikçi rotasyona dayalı yürütüleceğinin istisnası, yukarıda değinildiği gibi dışişlerine ilişkin birleşimlerdir; zira bu tür birleşimlere Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi başkanlık etmektedir.

Konsey'e ilişkin bir diğerk değişiklik Genel Sekreterlik makamına ilişkindir. Genel Sekreterlik, Konsey tarafından atanacak Genel Sekreter tarafından yönetilecektir. Ancak Genel Sekreterin daha önce sahip olduğu ODGP Yüksek Temsilcisi sıfatı sona ermiş ve sekreteryanın Konsey tarafından basit çoğunlukla alınacak karar uyarınca oluşturulacağı belirtilmiştir (ABİDA, m. 240). Ocak 2011 itibariyle halen Genel Sekreterlik görevini, Pierre De Boissieu yürütmektedir.

3.3.2. Kamuya Açıklık

ABA'nın 16. maddesinin 8. fıkrasında, Konsey'in yasama işlemlerine ilişkin tasarılarını görüştüğü veya oyladığı durumlarda oturumların kamuya açık olması gerektiği belirtilmiştir. Bu kuralın çiğnenmesi, ABİDA'nın 263. maddesinin 2. fıkrası gereği sorunlara yol açabilecektir. Bu itibarla, her Konsey toplantısının Birliğin yasama tasarruflarına ilişkin olan ve olmayan tartışmalar olmak üzere ikiye ayrılması öngörülmüştür. Konsey'in kamuya açık şekilde toplanmasının Antlaşmaya dâhil edilmesi, Konsey çalışmalarında şeffaflığın sağlanması bakımından önemli bir adım olarak nitelendirilmelidir¹⁷.

3.3.3. Konsey'de Oylama Usulü

ABA'nın 16/3. maddesine göre Konsey için nitelikli çoğunluk oyu temel karar yöntemi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Lizbon Antlaşması ile nitelikli çoğunluk usulünün uygulama alanı 40'dan fazla alana genişletilmiş; vergi, sosyal güvenlik, dış politika, savunma ve yeni üyelerin kabulü gibi konularda ise oybirliği prensibi korunmuştur¹⁸.

Lizbon Antlaşmasının hazırlanması sürecinde en yoğun tartışmalara neden olmuş konulardan birisi, Konsey'de yapılacak oylamalarda nitelikli çoğunluğun gerekli görüldüğü hallerde bu çoğunluğun nasıl belirleneceğidir. Konsey'de üye devletlerin oy oranları Lizbon Antlaşmasına ekli 36 Nolu Protokol'de yer almaktadır (m.3) ve Tablo-4'de sıralanmıştır. Öte yandan Konsey'deki oylamalarda nitelikli çoğunluğun belirlenmesine ilişkin esaslar, ABA'nın 16. maddesinde, ABİDA'nın 238. maddesinde ve Lizbon Antlaşması'na eklenen iki farklı protokolda yer almaktadır. Bununla birlikte bu düzenlemelerin karmaşık yapı ve içeriği, bunların gelecekte elde edeceği başarı konusunda ciddi risklerin doğmasına neden olmuştur¹⁹.

Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe girmesiyle Konsey'deki karar alma süreçlerinde nitelikli çoğunluğun nasıl belirleneceği ilişkin görünüm ana hatları ile şu şekilde ifade edilebilir²⁰:

Öncelikle, nitelikli çoğunluğun nasıl hesaplanması gerektiği konusunda, 3 farklı zaman dilimi arasında ayrıma gitmek gerekir (Tablo-5): 1 Aralık 2009-31 Ekim 2014; 1 Kasım 2014-31 Mart 2017 ve 1 Nisan 2017 ve sonrası. Bu çerçevede;

i) ABA'nın 16/5. maddesi gereği, Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihten 31 Ekim 2014 tarihine kadar geçen zaman diliminde, Geçiş Dönemi Hükümlerine İlişkin 36 Nolu Protokol'ün öngördüğü kurallar geçerli olacaktır. Bu protokolün 3. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, 31 Ekim 2014 tarihine kadar Nice Antlaşması ile belirlenmiş oylama esasları uygulanacaktır.

¹⁷ Bayraktaroğlu Özçelik (2008), s.208.

¹⁸ Bayraktaroğlu Özçelik (2008), s.209; Tam liste için: Güçlü (2009), s.60-64.

¹⁹ Güneş (2008), s.761, 770.

²⁰ ABGS (2010), s.7-9; Bayraktaroğlu Özçelik (2008), s.209-211.

ii) 1 Kasım 2014 tarihinden itibaren ise, belirli oy-ülke-nüfus çoğunluğu (Konsey üyelerinin %55'i ve Birliğin toplam nüfusunun en azından %65'ini içeren en az 15 üye devletin desteğinin alındığı durumlarda) nitelikli çoğunluktan söz edilebilecektir. Bu durumda engelleyici azınlık en az 4 üye ülkeden oluşacaktır (ABA, m.16/5).

ABİDA'nın 238. maddesine göre ise; Konsey'in Komisyon'un önerisi veya Dışişleri ve Güvelik Politikası Yüksek Temsilcisi'nin önerisi ile hareket etmediği durumlarda nitelikli çoğunluk, Birliğin toplam nüfusunun en azından %65'ini içermek şartıyla üye ülkelerin %72'sini ifade edecektir.

Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere	29
İspanya, Polonya	27
Romanya	14
Hollanda	13
Belçika, Çek Cum., Yunanistan, Macaristan, Portekiz	12
Avusturya, Bulgaristan, İsveç	10
Danimarka, İrlanda, Litvanya, Slovakya, Finlandiya	7
Estonya, GKRY, Letonya, Lüksemburg, Slovenya	4
Malta	3
Toplam:	345
*Lizbon Ant. Öncesi: "Nitelikli Çoğunluk Oyu": 255 oy + üye ülkelerin çoğunluğu (2/3) + %62 Nüfus.	
Kasım 2014'den sonra: Oy + Ülke + Nüfus (Protokol 36 (m. 3))	
Kaynak: http://europa.eu/abc/euslides/index_en.htm (05.01.2010)	

Üye ülkelerin tamamının katılmadığı karar süreçleri bakımından ise, nitelikli çoğunluk, karara katılan üye ülkelerin toplam nüfuslarının Birlik nüfusunun %65'ini temsil etmesi koşuluyla üyelerin %55'inin olumlu oy kullanmasını ifade edecektir. Bu durumda engelleyici azınlık, karar sürecine katılan üye ülkelerin toplam nüfusunun en az %35'ini temsil eden üye devlet sayısının bir fazlasından oluşacaktır. (Burada da Konseyin Komisyonun önerisi veya Dışişleri ve Güvelik Politikası Yüksek Temsilcisinin önerisi ile hareket etmediği durumlarda nitelikli çoğunluk, Birliğin toplam nüfusunun en azından %65'ini içermek şartıyla üye ülkelerin %72'sini ifade edecektir).

Öte yandan Geçiş Dönemi Hükümlerine İlişkin Protokol'ün 3. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında 1 Kasım 2014 ve 31 Mart 2017 tarihleri arasındaki zaman dilimini kapsayan geçiş dönemine ilişkin bir kural yer almaktadır. Buna göre, ilgili kararın nitelikli çoğunlukla alınması gerektiği durumlarda, Konsey'in herhangi bir üyesi, ilgili kararın Nice Antlaşmasında öngörülen nitelikli çoğunluğa göre alınmasını talep edebilecektir.

iii) 1 Nisan 2017 tarihinden itibaren ise ABİDA'nın 205. maddesinin 2. ve 3. fıkraları herhangi bir geçiş dönemi kuralına tabi olmaksızın geçerli olacaktır. Nitelikli çoğunluk için Konsey üyelerinin % 55'i ve Birliğin toplam nüfusunun en azından % 65'ini barındıran en az 15 üye devletin desteğinin aranmasına ilişkin kural, bu bağlamda herhangi bir kısıtlama söz konusu olmadan uygulanacaktır. Burada, Ioannina (Yanya) Uzlaşısı'nın 1 Nisan 2017 tarihinden sonra da geçerliliğini devam ettireceğini belirtmek gerekir.

Ancak, Lizbon Antlaşması'nda öngörülen engelleyici azınlık imkânı ve Ioannina Uzlaşısı, bahse konu kuralların uygulamasına önemli sınırlamalar getirmektedir. ABA'nın 16. maddesinin 4. fıkrasında öngörülen engelleyici azınlık için, kural olarak Konsey'in en az dört üyesinin karşı oyu gereklidir. Dört üye devletin karşı oyunun söz konusu olmadığı durumlarda, nitelikli çoğunluğa ulaşıldığı kabul edilecektir.

Tablo-5: Nitelikli Çoğunluk Oyu: Lizbon Antlaşması Sonrası Yeni Tanım		
Kasım 2014'e kadar = Nice Ant.'da öngörülen sistem	GEÇİŞ DÖNEMİ 01/11/2014- 31/03/2017 Üye ülkelerden herhangi birisi Senaryo 1'in uygulanmasını isteyebilecek	Kasım 2014'den sonra
Komisyon Önerisi		Komisyon veya Yüksek Temsilci Önerisi
↓		↓
255 Oy/ 345 + Üye Ülkelerin Çoğunluğu + 62 % nüfus		55% Üye Ülke + ≥ 15 Üye Ülke + 65% Nüfus Engelleyici Azınlık: En az 4 üye ülke
...Ioannina Mekanizması ile tamamlanacaktır.		
Kaynak: http://europa.eu/abc/euslides/index_en.htm (05.01.2010)		

Öte yandan Ioannina Uzlaşısı, Lizbon Antlaşmasına 7 Nolu Deklarasyon ile eklenmiştir. Buna göre Ioannina Uzlaşısı gereği, bu tür bir talepte bulunabilecek üyelerin 1 Kasım 2014-31 Mart 2017 tarihleri arasında ya engelleyici azınlık için gerekli olan Birlik nüfusunun 3/4'ünü ya da üye devlet sayısının 3/4'ünü; 1 Nisan 2017 tarihi ve sonrasında ise Birlik nüfusunun veya üye devlet sayısının %55'ini temsil etmeleri gerekmektedir (7 Nolu Deklarasyon, m.1 ve 4)

Ioannina Uzlaşısı niteliği gereği, ucu açık bir pazarlık yükümlülüğü olarak görülebilir. Uzlaşısı esas olarak, Konsey'de çoğunluk oluşturmayan üye devletlere, Konsey'in karar almasından önce görüşmelerin tekrarlanmasını talep etme yönünde bir hak tanımaktadır. Lizbon Antlaşması'na eklenen bir başka protokolda ise, Ioannina Uzlaşısı'nda öngörülen hükümlerin ancak oybirliği ile değiştirilebileceği belirtilmiştir. Ioannina Uzlaşısı'na yöneltilen başlıca eleştiri, burada yer alan hükümlerin Konsey'in çalışmalarını zorlaştırarak, karar alma süreçlerini tıkayacak nitelikte olduğudur.

Burada belirtilmesi gereken bir nokta, bu yeni oylama usulünün aslında daha önceden Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe gireceği tarihten itibaren geçerli olacağı kararlaştırılmış olduğu, fakat büyük oranda İspanya ve Polonya'nın bu konudaki yoğun itirazları sonucunda bu düzenlemenin yürürlüğünün 2014 yılına kadar ertelendiğidir.

1 Kasım 2014 tarihinden itibaren yürürlüğe girmesi hedeflenen oylama sistemi, Konsey'de nitelikli çoğunluğun tespitinde 1 Aralık 2009 tarihinden önce geçerli olan sisteme göre kuşkusuz demokratik tabanı daha geniş bir yapıya sahip olduğu söylenebilir ve bu çerçevede Konsey'in aldığı kararların meşruiyetini artırmaktadır. Bu bakımdan yeni oylama sistemi, 1 Aralık 2009 tarihinden önce geçerli olan usule göre daha ileri bir niteliğe sahip olduğu söylenebilir.

3.4. Avrupa Komisyonu

Lizbon Antlaşması Avrupa Komisyonu'na ilişkin genel hükümlere, ABA'nın 17. maddesinde ve ABİDA'nın 244-250. maddelerinde yer vermiştir. Antlaşmada, Komisyon'un yetki ve görevlerinde önemli bir değişikliğe gidilmemekte; bağımsız çalışacağı, siyasi bakımdan Avrupa Parlamentosu'na tabi olacağı ve Parlamento tarafından güvensizlik oyuyla heyet halinde görevden alınabileceği; yürütme, idari denetim, bütçenin ve fonların uygulanması, yasama önerilerini hazırlama gibi konularda yetkili ve görevli olacağı, 5 yıllık bir dönem için seçileceği, şeklindeki hâlihazırdaki konumu büyük ölçüde korunmaktadır.

Lizbon Antlaşması ile yapılan değişiklikler ise, daha ziyade Avrupa Komisyonu'nun yapısı ve işleyişine ilişkindir. Ayrıca genel anlamda adalet ve içişlerinde işbirliği alanında (eski 3. sütun) Komisyon'un yetkilerinin arttığı, Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi yoluyla da dış politika konusunda daha güçlü bir konuma geldiği ileri sürülebilir.

3.4.1. Komisyon ve Başkanın Seçimi

Komisyon'un seçimi konusuna ABA'nın 17. maddesinin 7. fıkrasında ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Buna göre Komisyon başkanını seçmeye yetkili kurum, Avrupa Parlamentosu'dur. Avrupa Parlamentosu, Zirve'nin Avrupa Parlamentosu seçiminin sonuçlarını dikkate alarak nitelikli çoğunlukla alacağı bir kararla önerdiği bir adayı basit çoğunlukla Komisyon Başkanı seçer²¹. Parlamento'da seçim olumsuz sonuçlanırsa 1 ay içinde Zirve'nin aynı usulle yeni bir aday göstermesiyle süreç tekrarlanır.

Komisyonun başkan yardımcısı konumundaki AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ise, Zirve tarafından nitelikli çoğunlukla alınacak bir karar ile Komisyon başkanının onayı da alındıktan sonra atanır. Komisyon üyelerinin seçiminde ise, Komisyon başkanı öncelikle bir liste hazırlayarak bu listeyi Avrupa Parlamentosu'nun onayına sunar. Avrupa Parlamentosu'nun onayını alan Komisyon üyeleri, Zirve'nin nitelikli çoğunlukla alacağı bir kararla atanır.

Avrupa Komisyonu başkanının atanma yönteminde bahse konu önemli değişikliğe gidilerek Komisyon'a bir ölçüde de olsa daha fazla demokratik meşruiyet ve siyasi eğilim kazandırma çabasına girişildiği göze çarpmaktadır²². Bununla beraber Komisyon'un üye

²¹ Nice Antlaşmasına göre ise Komisyon Başkanı, Parlamento'ya danışılarak belirlenen adayın Zirve tarafından nitelikli çoğunlukla atanması ve bu atamanın Parlamento tarafından onanması şeklinde bir süreç işletilmektedir.

²² ABGS (2010), s.5.

ülkelerin görüşleri dikkate alınarak atama ile göreve gelen bir organ olma niteliği büyük ölçüde korunmaktadır. Öte yandan Lizbon Antlaşması ile yapılan değişikliklerle Parlamento'nun Komisyon'a ilişkin yetkilerinin arttırılması, Zirve'nin kurumsal dengelerde yerini daha netleştirmesi gibi değişikliklerle Birliğin genel çıkarlarının koruyucusu olan ve bağımsız çalışması öngörülen Komisyon'un etkinliğinin ve diğer AB kurumları ve üye ülkelerle ilişkilerde kendini konumlandırmasının değişikliklere uğrayabileceği öngörülebilir.

3.4.2. Komisyon Üye Sayısı

Lizbon Antlaşması ile, Komisyon'daki komiser (Komisyon üyesi) sayısının sınırlanması ve azaltılması planlanmıştır. Buna göre, Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihten 31 Ekim 2014 tarihine kadar geçen zamanda Komisyon, başkan ve başkan yardımcılardan birisi olarak Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi dahil olmak üzere her üye devletten bir komisere yer verecektir. 1 Kasım 2014 tarihinden itibaren ise, üye devletler arasında eşitlikçi rotasyon yöntemi uygulanması; Zirve'nin oybirliği ile alacağı bir kararla değişikliğe gidilmezse, AB üye sayısının 2/3'ü olacak şekilde Komisyon'un üye sayısında azaltmaya gidileceği hükme bağlanmıştır (ABA, m.17/5).

1957 yılından 2004 yılına kadar Komisyon, büyük ülkelerden (Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere, İspanya) 2 komiser, diğer üye ülkelerden 1 komiserden oluşmuştur. 2004 genişlemesinden sonra ise her bir üyeden bir komiser uygulamasına geçilmiştir ve 2007'den bu yana Komisyon 27 komiserden oluşmaktadır²³.

Bu alanda üye devletler arasında eşitliğe dayalı, demografik ve coğrafi konumlarını yansıtan bir rotasyon sisteminin benimsenmesi hükmü Lizbon Antlaşmasında yer almakla birlikte sistemin işleyiş esaslarının daha sonra düzenleneceği belirtilmektedir. Ancak, İrlanda'da 12 Haziran 2008'de yapılan referandumun olumsuz sonuçlanması üzerine, İrlanda'yı ikna etmek için bulunan çözümlerden biri, her üye devlete bir komiser uygulamasına devam etmek olarak öngörülmüştür (İrlanda, 2 Ekim 2009 tarihli referandumla Lizbon Antlaşmasını %67 evet oyu oranıyla onaylamıştır). Burada ABA'nın 17. maddesinin 5. fıkrasında yer alan "Komiser sayısına ilişkin hükmün Zirve tarafından oybirliği ile değiştirilmediği durumda" ifadesine dayanılmaktadır. Dolayısıyla bu alanda mevcut uygulama (her bir üye ülkeye bir komiser) korunacağına dair üye devletlerin taahhütleri olmuş²⁴ ancak oybirliği ile karar henüz alınmamıştır²⁵. Her bir üyeye bir komiser uygulamasının devam edeceğinin güçlü olasılık olduğu söylenebilir²⁶.

Komisyon üyelerinin azaltılması yönündeki bahse konu değişikliğin temel amacı, Komisyon'un işleyişini kolaylaştırmak ve Komisyon üyelerinin üye ülkelerden bağımsız bir şekilde Birliğin temel menfaatlerini koruyup, temsil etmesini sağlamaktır. Her üye devletin Komisyon'da temsil edilmesi gerektiğine ilişkin düzenlemeye son verecek olan bu hüküm, Komisyon'u Konsey karşısında güçsüz hale getireceği iddiasıyla eleştirilmiştir. Öte yandan bu yeni sistem, bilhassa nüfusu az olan üye devletlerin lehine olacağına dair görüşler de ileri sürülmektedir²⁷.

3.5. Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi

²³ 2009-2014 dönemi Komisyon üyeleri için: <http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/index_en.htm>.

²⁴ Presidency Conclusions of the European Council (19-20 June 2008), 11018/1/08 REV 1, s.2.

²⁵ Joint Study (2010), s.47.

²⁶ Güçlü (2009), s.35; ABGS (2010), s.5.

²⁷ Joint Study (2010), s.60-61; Güneş (2008), s.759.

Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi, Kurucu Antlaşmalar bakımından tamamen yeni bir düzenlemedir ve oluşturulan yeni bir makamdır. Lizbon Antlaşması, Fransa ve Hollanda'da olumsuz neticelenen referandumlardan dolayı yürürlüğe giremeyen Anayasal Antlaşmanın Birliğin dış ilişkilerinde temsiline ilişkin hükümlerini çok büyük ölçüde aynen kabul etmiştir. Birliğin Dışişleri Bakanı yerine Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ifadesinin kullanılması, Lizbon Antlaşmasının bu bağlamda öngördüğü tek önemli farktır. Lizbon Antlaşmasında ayrıca dış politika konusundaki temel yetkinin ve sorumluluğun üye devletlere ait olduğu ile Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikasının ve bu alandaki prosedürlerin kendine özgü niteliği de ayrıca vurgulanmaktadır.

Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ABA'nın 18. maddesi uyarınca, Komisyon başkanının görüşü alınarak Zirve tarafından nitelikli çoğunlukla atanır. Yüksek Temsilcinin görevine, aynı usulle son verilmesi mümkündür. Birliğin ilk Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi, Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihte göreve başlamış ve görev süresi bu tarihte göreve başlayan Komisyon'un görevinin devam ettiği tarihe kadar devam edecektir. Bu çerçevede ilk olarak Catherine Ashton bu makama seçilmiş ve halen görevine devam etmektedir. C. Ashton (daha önce D. Miliband, P. Mandelson, G. Hoon, J. Solana isimleri öne çıkmıştı) için de H.V. Rompuy için yapılan "ihdas edilen makam için düşük profil" eleştirisi yapılmaktadır²⁸.

Birlik Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi'nin görevleri şunlardır (ABA, m.18, 21):

- Birliğin ortak dışişleri ve güvenlik politikası ile ortak güvenlik ve savunma politikasını yürütecek ve söz konusu politikaların geliştirilmesine önerileri ile katkıda bulunacak,
- Ortak dışişleri ve güvenlik politikasına dair hususlar bakımından Birliği temsil edecek ve Birlik adına üçüncü kişilerle siyasî diyalog kurarak, uluslararası örgütler nezdinde ve uluslararası konferanslarda Birlik adına söz sahibi olacak,
- Dışişleri Konseyi'ne başkanlık edecek,
- Komisyon başkan yardımcılarında biri sıfatıyla Komisyon'da görev alacaktır.

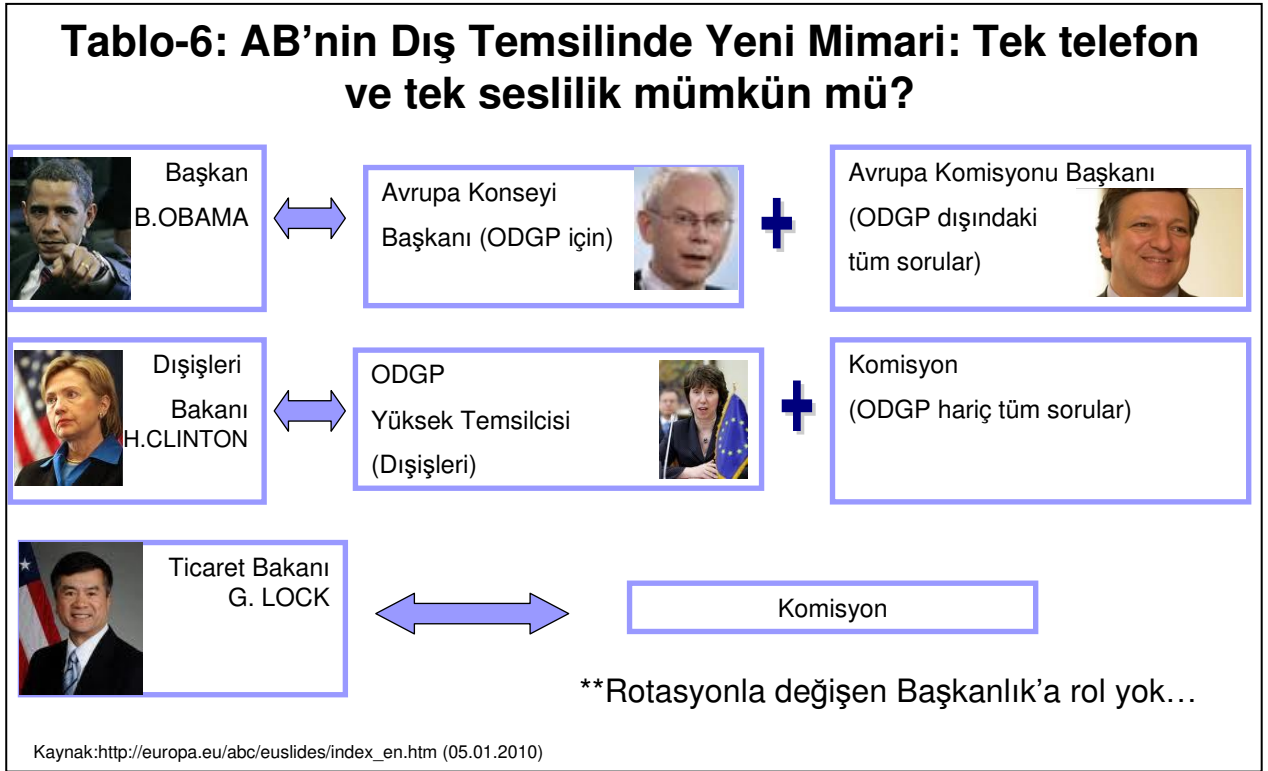
Bu anlamda Yüksek Temsilci, iki şapkalı bir tanımlama ile Lizbon Antlaşması öncesi Dış İlişkilerden sorumlu komiser (son olarak Benita Ferrero-Waldner'in görevi) ile ODGP Yüksek Temsilciliğinin (son olarak J. Solana'nın görevi) birleşimi bir görevi üstlenmiştir (Komisyon başkan yardımcılığı da eklendiğinde şapka 3'e çıkmaktadır). Komisyon başkan yardımcılığına dair görevi çerçevesinde söz konusu Temsilci, Birliğin dış faaliyetleri bakımından tutarlılığın sağlanmasına çalışacak, dış ilişkilere dair yükümlülüklerini yerine getirecek ve Birliğin dış faaliyetlerinin diğer boyutlarının koordinasyonunu sağlayacaktır. Temsilcinin Komisyon içerisindeki yükümlülükleri bakımından, -diğer görev ve yetkilerine dair hükümlere uygun olmak kaydıyla- Komisyon usulleri ile bağlı olması öngörülmüştür.

Dış ilişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisine ortak dışişleri ve güvenlik politikasına dair görevlerini yerine getirirken Avrupa Dış Faaliyetler Servisi (European External Action Service) yardımcı olacaktır. Söz konusu servisin oluşumu ve işleyişine ilişkin düzenlemeler, Yüksek Temsilcinin önerisi üzerine Konsey tarafından, Parlamento'ya danışılmak ve Komisyon'un onayı alınmak suretiyle verilecek bir karar ile yapılacaktır. Avrupa Dış Faaliyetler Servisi'nin üye ülkelerin diplomatik servisleriyle işbirliği içerisinde çalışması ve Konsey Genel Sekreterliği ile Komisyon'un ilgili birimlerinden gelen temsilcilerden ve üye devletlerin diplomatik memurlarından oluşması öngörülmüştür (ABA, m.27/3). Bahse konu

²⁸ Joint Study (2010), s.65, 143.

Servis'in personel ve bütçesine ilişkin düzenlemelerdeki rolü dolayısıyla da Parlamento'nun sürece ciddi müdahil olabileceği söylenebilir.

Lizbon Antlaşmasında yapılan bu değişiklikler ve yeni ihdas edilen makamla, AB'nin dış politikasının tek elden ve tek sesle, tutarlı ve koordineli biçimde yürütülmesi ve Birliğin dış ilişkilerde daha etkin bir aktör olması hedeflenmiştir. Ancak bu hedefin gerçekleşmesinin, Zirve Başkanı, Avrupa Komisyonu Başkanı ve AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi (ve hatta Euro Grup Başkanı) şeklinde çok başlılığın devam etmekte olduğu, sorumluluk alanlarına ilişkin tam bir netliğin olmadığı dikkate alındığında da kolay kolay mümkün olmayabileceği; üye devletlerin (özellikle Almanya ve Fransa gibi motor ülkelerin) başbakan ve dışişleri bakanlarının ağırlıklarının devam edeceği, dolayısıyla sadece bu kurumsal yapı değişikliği sonucunda tutarlı ve tek sesli bir AB Dış Politikası oluşturup yürütme hedefinin gerçekleşmesinin kolay olmayacağı değerlendirilebilir²⁹. Bu noktada AB'nin dış temsildeki yeni mimarisini ABD ile karşılaştırmalı olarak Zirve'nin bir sunumundan esinlenerek oluşturulan Tablo-6'dan incelemek yararlı olabilecektir.

3.6. Avrupa Birliği Adalet Divanı

Lizbon Antlaşmasının Avrupa Birliği Adalet Divanı'na (ABAD) ilişkin düzenlemeleri, ABA'nın 19. maddesi ve ABİDA'nın 251- 281. maddelerinde yer almaktadır.

AB'nin yargısal düzeninde Nice Antlaşması ile yapılan kapsamlı değişiklikler, Lizbon Antlaşmasında da genel olarak muhafaza edilmekte, önemli kurumsal ve yapısal değişikliklere gidilmemektedir. Burada öne çıkan yenilikler, Divan'ın eski üçüncü sütun (Adalet ve İçişleri Alanında İşbirliği) konularında yargı yetkisinin önemli ölçüde artırılması, mahkeme

²⁹ Joint Study (2010), s.64-77.

isimlerinde değişiklikler, bazı davalara ilişkin yeni düzenlemeler ve yargıç ve hukuk sözcülerin seçilmesine ilişkin panel oluşturulmasıdır.

AB'nin yargı sistemindeki mahkeme isimlerinin değiştirilmesi, Lizbon Antlaşması ile getirilen değişikliklerin ilkidir. ABA'nın 19. maddesi AB Adalet Divanı'nın; Divan, Genel Mahkeme ve Uzman Mahkemeler'den oluştuğunu belirtmektedir. Buna göre Lizbon Antlaşması, bir yandan Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'nı Divan, İlk Derece Mahkemesi'ni Genel Mahkeme ve Uzmanlaşmış Yargı Daireleri'ni Uzman Mahkeme olarak adlandırmakta, diğer yandan AB Adalet Divanı'nı hem bir Birlik mahkemesi olarak nitelemekte hem de tüm Birlik mahkemelerinin kurumsal bir çerçevesi olarak ele almaktadır.

ABA'nın 19. maddesinde öngörülen diğer bir yenilik ise, Birlik hukukunun kapsamına giren tüm alanlarda etkili bir yargısal korumayı güvence altına alacak şekilde, üye devletlerin gerekli hukuk yollarını oluşturmakla mükellef kılınmasıdır.

Lizbon Antlaşması, Divan'da ve Genel Mahkemelerde görev yapacak yargıçların ve hukuk sözcülerinin seçiminde görüş bildirmek üzere bir panel kurulmasını öngörmektedir. ABİDA'nın 255. maddesinde oluşumu ve işleyişi açıklanan bahse konu panel, yargıç ve sözcülerin atamaları yapılmadan önce, bu görevleri yerine getirmeye uygun olup olmadıklarına ilişkin görüş bildirecektir.

Öte yandan AB'nin sütunlu yapısının kaldırılmasına paralel olarak, ABAD'ın yetkilerinde de değişikliğe gidilmiştir. Yeni düzenlemeye göre ABAD'ın ODGP konusunda yetkileri oldukça sınırlı olmaya devam etmektedir (ABİDA, m.275). Cezai konularda adli işbirliği ve polis işbirliği bakımından ise ABAD'ın yetkisi birtakım istisnalar olmakla beraber bulunmaktadır (ABİDA, m.276). Ayrıca Lizbon Antlaşması ile ABAD'ın baktığı davalara ilişkin birtakım yeniliklere gidilmektedir³⁰.

3.7. Diğer Kurumsal Değişiklikler

Avrupa Merkez Bankası ilişkin temel düzenlemeler ABİDA'nın 282.-284. maddelerinde yer almaktadır ve Avrupa Merkez Bankaları Sistemi ve Avrupa Merkez Bankasının Statüsüne İlişkin Protokol Lizbon Antlaşmasına eklenmiştir. Sayıştay'a ilişkin düzenlemeler ABA'nın 16. ve ABİDA'nın 285.-387. maddelerinde yer almaktadır. Bu çerçevede Lizbon Antlaşması sonrası Avrupa Merkez Bankası ve Sayıştay, faaliyetlerine büyük oranda bir değişiklik olmaksızın devam etmektedir.

Burada Euro Grup'a ilişkin Lizbon Antlaşması ile getirilen değişikliği vurgulamak gerekir. Euro Grup, Ekonomik ve Parasal Birliğe (EPB) dahil 17 AB üyesi ülkenin Maliye Bakanlarının oluşturduğu gayri resmi forumdur. Forumun oluşturulması 1997 yılında Zirve tarafından onaylanmış, 1998 yılından bu yana da EPB alanına giren konularda politika koordinasyonu ve danışma formu olarak faaliyetlerini sürdürmektedir³¹. Lizbon Antlaşmasının 14 Nolu Protokolü ile Euro Grup'a resmîyet kazandırılmış ve böylece EPB alanına ilişkin karar alma süreçlerinde etkinliği artırılmıştır. Ayrıca 2,5 yıllığına, basit çoğunlukla bir başkanın seçileceği de hükme bağlanmıştır (Bahse konu Başkanlık sistemi, fiilen 2004 yılından beri zaten uygulanmaktadır). 2011 Ocak itibarıyla halen Euro Grup başkanlığını, Lüksemburg Başbakanı (2009'a kadar Maliye Bakanı) Jean-Claude Juncker yürütmektedir.

³⁰ Kısa özet için: Bayraktaroğlu Özçelik (2008), s.227-229.

³¹ Euro Grup web sayfası:<<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1994&lang=en&xId=1162>>.

Kurucu Antlaşmalarda danışma organları olarak sayılan Bölgeler Komitesi ve Ekonomik ve Sosyal Komitesi'ne ilişkin hükümleri ABA 2. maddesi ve ABİDA 300-307. maddeler düzenlemektedir. Lizbon Antlaşması bu organların faaliyetlerine ilişkin önemli bir yenilik getirmemektedir. Lizbon Antlaşması ile bahse konu Komitelerin üye ve başkanlarının görev sürelerine ilişkin yeni düzenleme yapılmaktadır. Bu çerçevede komite üyelerinin görev süresi 4 yıldan 5 yıla; başkanlık süreleri de 2 yıldan 2,5 yıla çıkarılmıştır. Üye sayılarının tavanı değişmemekle beraber, her üye devlete ayrılan üye sayısı belirlenmemiştir. Buna yönelik düzenlemenin ileride Komisyon'un önerisiyle Konsey tarafından oybirliği ile alınacak bir karar ile belirlenmesi öngörülmüştür. Bölgeler Komitesi'nin kendi yetkilerini korumak amacıyla iptal davası açma hakkına sahip olduğunu vurgulamak gerekir (ABİDA, m.263/3).

3.8. Birliğe Giriş ve Birlikten Ayrılma ve Üyelik Haklarının Askıya Alınması

Lizbon Antlaşmasında yapılan değişiklikle, ABA'nın 49. ve 50. maddelerinde yer alan düzenlemelerle Birliğe giriş ve Birlikten ayrılma usulü ele alınmıştır.

ABA'nın 49. maddesinde, Birliğe giriş usulünün düzenlendiği görülmektedir. Bu maddenin içeriği her ne kadar, ABA'nın 1 Aralık 2009 tarihinden önce yürürlükte olan metninin 49. maddesinde yer alan ifadelerle benzerse de, maddenin yeni düzenlenmesinde daha dikkatli ifadelerin kullanılmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Zira eski metinde yer alan ibareye göre, aday ülke 6. maddede yer alan ilkeleri gözetmekle mükellef kılınmış iken; ABA'nın 49. maddesi, aday ülkelerin 2. maddede ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiş olan Birliğin değerlerini gözeterek, bunları geliştirmesi yükümlülüğünden bahsetmektedir. Ayrıca bir ülkenin Birliğe üyelik müracaatında bulunması halinde Avrupa Parlamentosu'na ve ulusal parlamentolara bildirimde bulunulması da gerekecektir.

ABA'nın 49. maddesi bunun haricinde, Konsey'in ilgili devletin üyeliğinin kabulü konusunda vereceği kararda Zirve tarafından belirlenen kriterlerin de dikkate alınması gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu kriterlerden kasıt, en başta 1993 yılında kabul edilen Kopenhag Kriterleridir. Birliğin zorlanmadan yeni üyeleri alabilme imkânı (hazmetme kapasitesi), bu kriterler arasında yer aldığından, aday bir ülkenin Birliğe kabulü için gelecekte üye ülkelerin AB'ye giriş yeterliliği tek başına yeterli olmayacak, bunun yanı sıra Birliğin gücünü kaybetmeden yeni üyeyi hazmetme kabiliyeti de objektif bir kriter olarak göz önünde tutulacaktır³². Bahse konu hususlar fiilen uygulanmakla beraber, Lizbon Antlaşması ile Kurucu Antlaşma metinlerine açık olarak girmiştir.

Lizbon Antlaşmasında yer bulan daha önemli yenilik ise, Birliğe üye ülkelere Zirve'ye önceden bildirim yoluyla ve bir uluslararası antlaşma çerçevesinde üyelikten çekilme hakkının tanınmış olmasıdır. ABA'nın 50. maddesinde yer alan düzenleme ile Lizbon Antlaşması, uzun bir süredir çeşitli tartışmalara neden olmuş, üye bir devletin Birlikten ayrılma imkanını açıkça tanımıştır. Lizbon Antlaşmasının bu hükmüne göre, Birlikten ayrılıp ayrılmama konusunda esas olarak ilgili devletin iradesi belirleyicidir. Bir başka deyişle üye bir devletin tek taraflı irade beyanı, bu devletin Birlikten çıkabilmesi için yeterlidir. Birlikten ayrılmanın doğuracağı hukuki sonuçlar ise ABA'nın 50. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, ilgili üye devlet ve Birlik arasında akdedilecek bir antlaşma ile düzenlenecektir. Üyelikten ayrılma antlaşması Birlik adına Avrupa Parlamentosu'nun da onayı alındıktan sonra Zirve tarafından imzalanacaktır.

³² Güneş (2008), s.754.

ABA 50. maddede yer alan değişiklik, bugüne kadar üyelikten çekilme imkânının hukuken tanınmadığı Avrupa entegrasyonu açısından tartışmalı sonuçlar doğurabilecek nitelikte, son derece önemli bir değişikliklerdir. Bir yandan gittikçe derinleşen Avrupa entegrasyonu içinde kalmayı istemeyen ülkelere çıkış imkânı sağlama ve bu olasılığın mevcudiyetinin bile gerilimi azaltma ve ilgili ülkeleri entegrasyon içinde tutma açısından bir teşvik oluşturacağı temeline dayandırılan bu uygulamanın, öte yandan da gittikçe derinleşen bir Birlik içinde ortak çıkarların azamileştirilmesi esası üzerine inşa edilmiş AB'ye sadakat ve ortak kader arayışından uzaklaştırma tehlikesi taşıdığı belirtilebilir³³.

Birliğin bütünleşme sürecini engelleyen veya Birliğin temel değerlerini ihlal eden veyahut diğer bir üye devlete zarar verici faaliyetlerde bulunan üye devletin Birlikten çıkarılması konusunda gerek ABA'da gerekse de ABİDA'da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu tür ihlalleri gerçekleştiren üye devlete karşı sadece ABA'nın 7. maddesinde yer alan müeyyide usulü işletilebilecektir. Yani, AB temel değerlerinin ihlal edilmesi riski ile karşılaşılması durumunda Birlik karar organlarının bu riski oluşturan ülkenin üyelik haklarının askıya alınması konusunda karar verebilmesine imkân sağlayan hüküm Lizbon Antlaşmasında da aynen yer almaktadır.

Burada değinilmesi gerekli bir başka husus, Birlikten daha önce ayrılmış bir üye devletin Birliğe tekrar katılabilmesi için genel katılım şartlarını yerine getirmesinin gerekli olduğudur. Üye devletlere Birlikten ayrılma hakkının tanınması, Birliğe dâhil olsalar bile üye devletlerin egemenlik haklarını esasında elinde bulundurduklarının bir ifadesi olarak yorumlanabilir.

IV. SONUÇ

1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması, AB'nin uluslararası ilişkilerde daha güçlü ve bütüncül bir aktör olarak yer alması, Birliğin daha demokratik, etkili ve şeffaf bir yapıya kavuşturulması ve 2004 yılı ile başlayan son genişleme sürecinin sonunda üye sayısı neredeyse iki katına çıkan Birliğin kurumlarının görevlerini etkili bir biçimde yerine getirebilmelerinin sağlanması hedeflerine dönük olarak Birliğin kurumsal yapısı ve işleyişine dair birçok yeni düzenleme içermektedir.

Lizbon Antlaşması, kurumsal düzenlemeler açısından gerek güttüğü amaçlar gerekse de içerik bakımından, 2005 yılında Hollanda ve Fransa'da gerçekleştirilen referandumların olumsuz sonuçlanmasından dolayı yürürlüğe giremeyen Anayasal Antlaşma ile önemli ölçüde örtüşmektedir.

Avrupa Parlamentosu'nun yasama ve demokratik denetim sürecindeki rollerinin artırılması, üye sayısına üst sınır konması, Zirve'nde bir daimi başkanlık makamının oluşturulması, Konsey başkanlığı usulü, Konsey'deki çoğunluk kararlarına ilişkin değişiklikler, olağan karar usulünün uygulama alanının genişletilmesi, Avrupa Komisyonu'nun üye sayısının azaltılması ve Avrupa Birliği Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilciliği'nin oluşturulması ve dış ilişkiler için yeni kurumsal tasarımlara girişilmesi, Lizbon Antlaşması ile getirilen kurumsal yeniliklerin önde gelenleridir.

Lizbon Antlaşmasının Birliğin karar alma süreçleri için öngördüğü değişiklikler her ne kadar, Birliğin alacağı kararların demokratik meşruiyet temelini ve etkinliğini artırabilecek

³³ ABGS (2010), s.12.

nitelikteyse de, karar alma süreçlerini düzenleyen hükümlerin karmaşık yapısının Birliğin karar alma süreçlerinin tıkanmasına neden olabileceğine ve başlangıçtaki basitleştirme ve şeffaflık hedeflerinden sapmaya işaret etmektedir.

Başkanlık sisteminde yapılan değişiklikler ve dış ilişkiler ve güvenlik politikasına ilişkin ihdas edilen yeni makamlar ile mevcut yapılar beraber dikkate alındığında, daha bütüncül ve güçlü bir biçimde temsil edilen AB hedefinin oldukça uzağında olunduğunu son bir yıl göstermektedir. Burada Avrupa Komisyonu Başkanı, Zirve Başkanı ve Yüksek Temsilcinin yetkilerinin ne şekilde paylaşılacağı ve yönlendirileceği konusunda belirsizlikler olduğu ve bahse konu makamlardaki kimliklerin de önemli olabileceği görülmektedir.

Genel olarak Lizbon Antlaşması ile önemli kurumsal reformlar ve yeni tasarımlar yapılmakla beraber, bunların başlangıçta belirlenen amaçları tam karşılamaktan ve AB'nin karşı karşıya olduğu önemli sorunlara etkin çözüm üretecek mekanizmalar olmaktan uzak olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte kurumsal yeniliklerin etkilerini tam olarak gözleyebilmek için geniş bir zaman diliminin geçmesine ihtiyaç olduğu da açıktır. Gerek bazı önemli kurumsal düzenlemelerin ileri tarihlerde yürürlüğe girecek olması, gerekse düzenlemelerin tam olarak uygulamaya girmesinin ve uyum sürecinin zaman alacak olması bunu zorunlu kılmaktadır. Öte yandan AB'deki genişleme ve derinleşme süreçlerinin ve Birliğin karşı karşıya olduğu meydan okumaların dinamik yapısı göz önüne alındığında, Birlik içerisinde reformlara duyulan ihtiyacın Lizbon Antlaşması ile son bulmadığı ve bulmayacağı da açıktır.

KAYNAKÇA

ABGS (2010), **Lizbon Antlaşmasının AB'nin Kurumsal Yapısı ve Geleceğine Dair Öngördüğü Temel Düzenlemeler Hakkında Genel Bilgi Notu**, Ankara, Haziran.

Baykal, Sanem (2009), "Avrupa Birliğinde Anayasallaşma", Çağrı Erhan, Ayşe Burça Kızılırmak ve Ceran Arslan Olcay (der.), **Avrupa Birliği Temel Konular**, 2.Baskı, Ankara: İmaj Yayınevi, Ekim.

Baykal, Sanem (2007), "Reform Antlaşması ve Getirdikleri: Kurumsal Yapı Çerçevesinde Genel Bir Değerlendirme", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 7, Sayı:1, (Güz), s.45-67.

Bayraktaroğlu Özçelik, Gülüm (2008), "Avrupa Birliğinin Kurumsal Yapısı ve Lizbon Antlaşması", **Avrupa Birliğinin Güncel Sorunları ve Gelişmeler** (eds. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Sanem Baykal), Ankara: Seçkin Y., s. 203-234.

Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union, **O.J. 2010 C-83/01** (30 Mart 2010).

Craig, Paul (2008), "The Treaty of Lisbon: Process, architecture and substance", **European Law Review**, Issue 2, s.137-166.

De Búrca, G. (2008), "Reflections on the EU's path from the Constitutional Treaty to the Lisbon Treaty", **Jean Monnet Working Paper 03/08**
<<http://centers.law.nyu.edu/jeanmonnet/papers/08/080301.html>> (15.12.2010).

DTM (2007), **AB ve Türkiye**, 6. Baskı, Ankara: DTM, s.15.

Economist (2009), "The pity of Herman Van Rompuy", **Charlemagne**, 7 Kasım 2009.

Güçlü, Bahar (2009), **Lisbon Antlaşmasının Temel Unsurları**, Ankara: DTM.

Güneş, Ahmet M. (2008), “Lizbon Antlaşması Sonrasında Avrupa Birliği”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:12, Sayı:1-2, s. 739 -772.

Joint Study (2010) (EPC, EGMONT and CEPS), **The Treaty of Lisbon: A Second Look at the Institutional Innovations**, Brussels, September.

Kumrulu, M. Gülce (2003), “Avrupa’nın Geleceğine İlişkin Konvansiyon”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:2, Sayı:4, ss.163-191.

Nugent, Neill (2010), **The Government and Politics of the European Union**, 7th ed. Basingstoke, UK:Palgrave Macmillan.

Özler, Zeynep, Mindek, Can (2008), **AB’de Anayasa Süreci ve Lizbon Antlaşması**, İstanbul: İKV.

The Lisbon Treaty, <http://europa.eu/Lizbon_treaty/full_text/index_en.htm> (15.12.2010).

The Treaty of Lisbon-Taking Europe into the 21st Century,
<http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_en.htm> (15.12.2010).

**Bu çalışma, yazarın tamamen kişisel akademik görüşlerini yansıtmaktadır. 31.12.2010 tarihine kadar ki gelişmeler dikkate alınarak hazırlanmıştır.*

ÖZET

1 Aralık 2009’da yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması, AB’nin, 2000 Aralık ayından beri inişli ve çıkışlı bir seyir izleyen kurumsal işleyiş ve politika reformu çabalarının 2010 yılı başı itibariyle ulaştığı aşamayı yansıtmaktadır. Bu çalışma, 2000’li yılların başında sıkça vurgulanan reform hedeflerini de göz önünde bulundurarak Lizbon Antlaşması ile AB Kurucu Antlaşmalarında yapılan değişiklikleri kurumsal boyut çerçevesinde ele alıp değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, AB kurumlarına ilişkin Lizbon Antlaşmasının getirdiği değişiklikler her bir kurum başlığı altında ana hatlarıyla özetlenmiş ve genel değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışma; genel olarak Lizbon Antlaşması ile önemli kurumsal reformlar ve yeni tasarımlar yapılmakla beraber, bunların başlangıçta belirlenen amaçları tam karşılamaktan ve AB’nin karşı karşıya olduğu önemli meydan okumalara etkin çözüm üretecek mekanizmalar olmaktan uzak olduğunu söylemek mümkün olduğunu ileri sürmektedir.

ABSTRACT

The New Institutional Structure of EU after the Lisbon Treaty

The Lisbon Treaty entered into force on December 1, 2009, marking a new level of EU’s initiatives on institutional change and policy reforms in 2000’s. The purpose of this study is to provide an outline of the changes in the institutional structure of EU with the Lisbon Treaty, considering the targets of reform initiatives started in the late 1990’s. The study argues that although the Treaty ensures new institutional innovations and designs, the question of whether those reforms would be sufficient to overcome the current challenges that EU faces and to fully reach the goals of 2000’s reform process, is still prevalent.

LİZBON ANTLAŞMASI SONRASI
AB'NİN YENİ KURUMSAL YAPISI

Özgür ÇALIŞKAN

Ankara Üniversitesi

21 Ocak 2011

Tarihsel Perspektif

2001-2004

→ Laeken Bildirisi → Anayasal Antlaşma

2005-2007

→ Fransa-Hollanda (2005) → Düşünme Periyodu

2007

→ Karar Yılı

- 25 Mart: Berlin Bildirisi; - Haziran: Zirve ve HAK mandası
- Temmuz-Ekim: HAK; - 19 Ekim: Lizbon Gayri Resmi Zirvesi
- 13 Aralık: Lizbon Zirvesi: İmza

2008

→ 12 Haziran: İrlanda referandumu → 2 Ekim 2009.

2009

→ 1 Aralık: Yürürlüğe girişi

Nasıl Bir AB?

OLGULAR

- Genişleme
- Demokratik meşruiyet
- Diğer içsel sorunlar

- Küresel siyasi ve ekonomik gelişmeler
- Küreselleşme

AMAÇLAR

- Daha etkin
- Daha demokratik
- Daha şeffaf
- Global ölçekte daha güçlü ve bütüncül

Kurucu Antlaşmalar ve Ana Tadiller

1952

The European Steel and Coal Community

1958

The treaties of Rome:
The European Economic Community
The European Atomic Energy Community
(EURATOM)

2009

Treaty of Lisbon

1987

The European Single Act:
the Single Market

2003

Treaty of Nice

1999

Treaty of Amsterdam

1993

Treaty of European Union
– Maastricht

Lizbon Antlaşması Çatısı

- **AB Antlaşması**
- **AT Antlaşması**
- **EURATOM Antlaşması**
- AB Antlaşması (TEU) (ABA)
- AB'nin İşleyişine Dair Antlaşma (Treaty on the Functioning of the EU) (ABİDA)

- AB tüzel kişiliği
- Sütunlu yapının kaldırılması
- AT... “Topluluk” →”Birlik”

Lizbon Antlaşması, 1 ve 2. maddelerinde Kurucu Antlaşmalara dair değişikliklere yer vermekte, 3-7. maddelerinde son hükümler yer almakta, bunun yanında Antlaşmaya ekli çok sayıda protokol ve bildiri bulunmaktadır (Ant. metnine dahildir) .

Lizbon'dan önce

AB Kurumları

ODGP
(CFSP)

II

AT (EC)
Euratom

I

Adalet ve
İçişleri
Alanlarında
İşbirliği
(PJC)

III

Lizbon'dan sonra

TEMSİLİ: Sütun yapısı kalkmasına karşın, ODGP alanının hükümetler-arası niteliğinin büyük ölçüde korunması

AB Kurumları

*ODGP
(CFSP)*

Eski AT+EURATOM + PJC

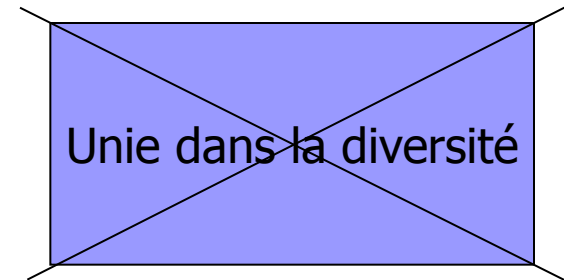
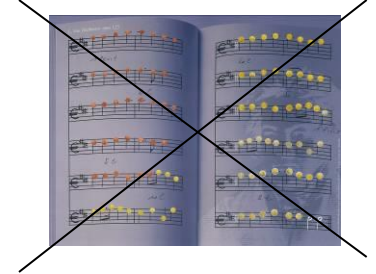
II

I

III

Anayasal Antlaşma'dan Lizbon'a

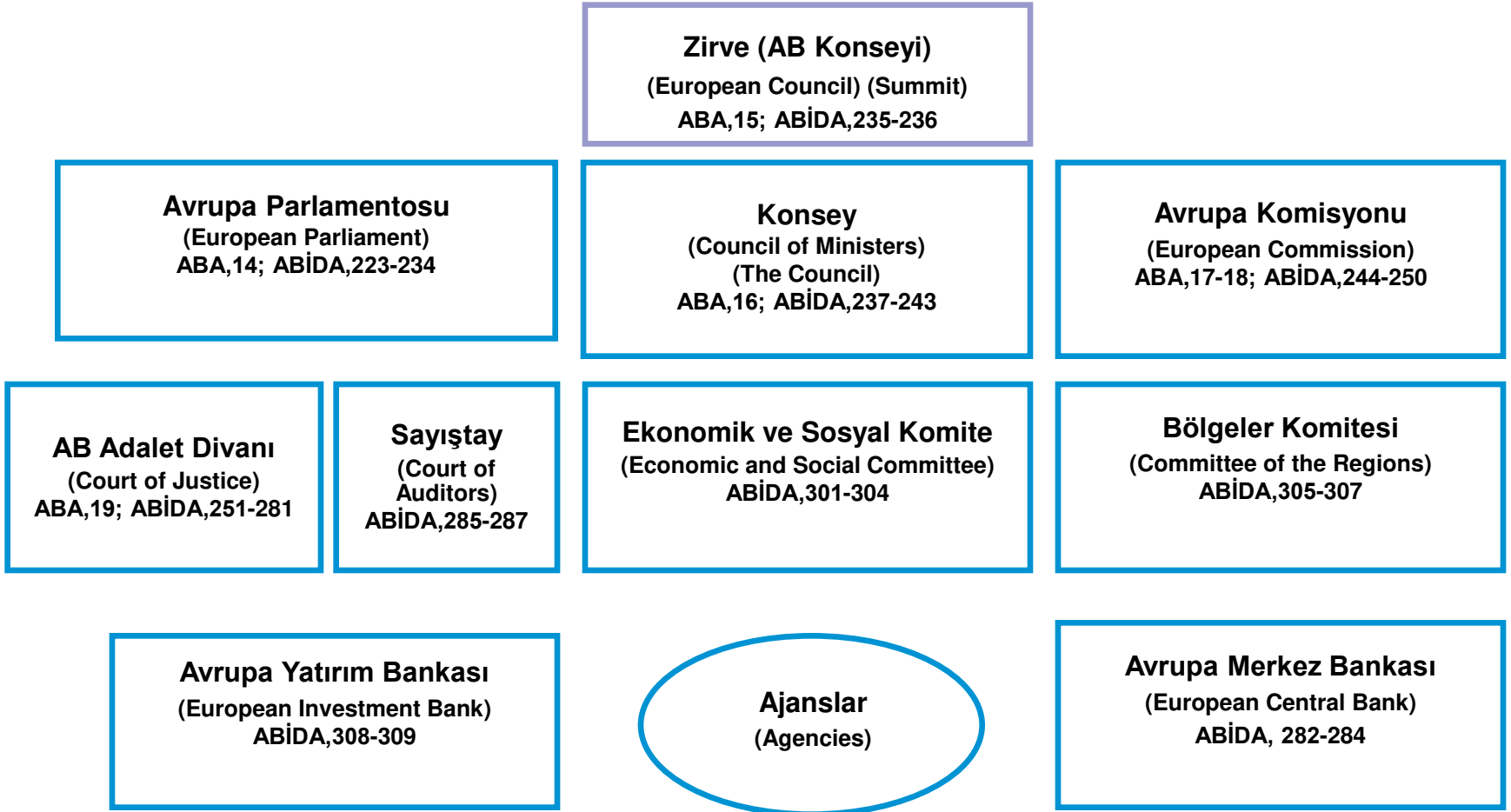
- Bütün ve net bir metin
- Semboller (Bayrak, marş, slogan)
- “Anayasa”, “Yasa”
- “Bakan” (Dışişleri)
- AB hukukunun üstünlüğü
- Ertelemeler: Oylama, Komisyon, PJC
- **Kontra**: Değişiklikler büyük oranda LA`da...

Kurucu Antlaşmalar : Kurumsal Düzenlemeler

ABA: BAŞLIK 3 – Madde 13-19

ABİDA: BÖLÜM 6- BAŞLIK 1- Madde 223-309

AB Kurumları

Article 13 TEU: The Union's institutions shall be (~TEU,m.5):

1. The European Parliament
2. **The European Council (Zirve)**
3. The Council (Konsey)
4. The European Commission
5. The Court of Justice of the EU (ABAD)
6. **The European Central Bank**
7. The Court of Auditors ...

Avrupa Parlamentosu

- Kurumsal dengede yükselişi: En kazançlı çıkan kurum
- Konsey'e denk bir yasa koyucu
- Siyasi denetim ve antlaşma hükümleri çerçevesinde danışma
- Komisyon seçiminde güçlendirilmiş yetkiler

- Yapısı: Üst sınır 750 +1 üye
- Azalan orantılı temsil sistemi
- Geçiş dönemi kuralları

Tablo-2: Ülke Bazında AP Üye Sayısı

Üye Ülke	Lizbon Ant. Göre	2009 Seçim Sonuçları (Mevcut)
Almanya	96	99
Fransa	74	72
İngiltere	73	72
İtalya	73	72
İspanya	54	50
Polonya	51	50
Romanya	33	33
Hollanda	26	25
Yunanistan	22	22
Portekiz	22	22
Belçika	22	22
Çek Cumhuriyeti	22	22
Macaristan	22	22
İsveç	20	18
Avusturya	19	17
Bulgaristan	18	17
Danimarka	13	13
Slovakya	13	13
Finlandiya	13	13
İrlanda	12	12
Litvanya	12	12
Letonya	9	8
Slovenya	8	7
Estonya	6	6
GKRY	6	6
Lüksemburg	6	6
Malta	6	5
Toplam	751	736

Kaynak:<<http://www.europarl.europa.eu>>.

Avrupa Parlamentosu

- Olağan yasama usulü olarak ortak karar usulüne ilişkin yetkisi → OKU alanında genişleme
- Bütçenin kabulüne ilişkin yetkisi → Bütçe gücü
- Delege edilmiş tasarrufların kabulü sürecindeki yetkileri → Yasama yetkisinin genişlemesi
- Uluslararası Antlaşmaların İmzalanmasına ilişkin Yetkisi → Alan genişlemesi
- Kurucu Antlaşmaların Değiştirilmesindeki Rolü → Olağan ve basit usul (öneri+danışma)

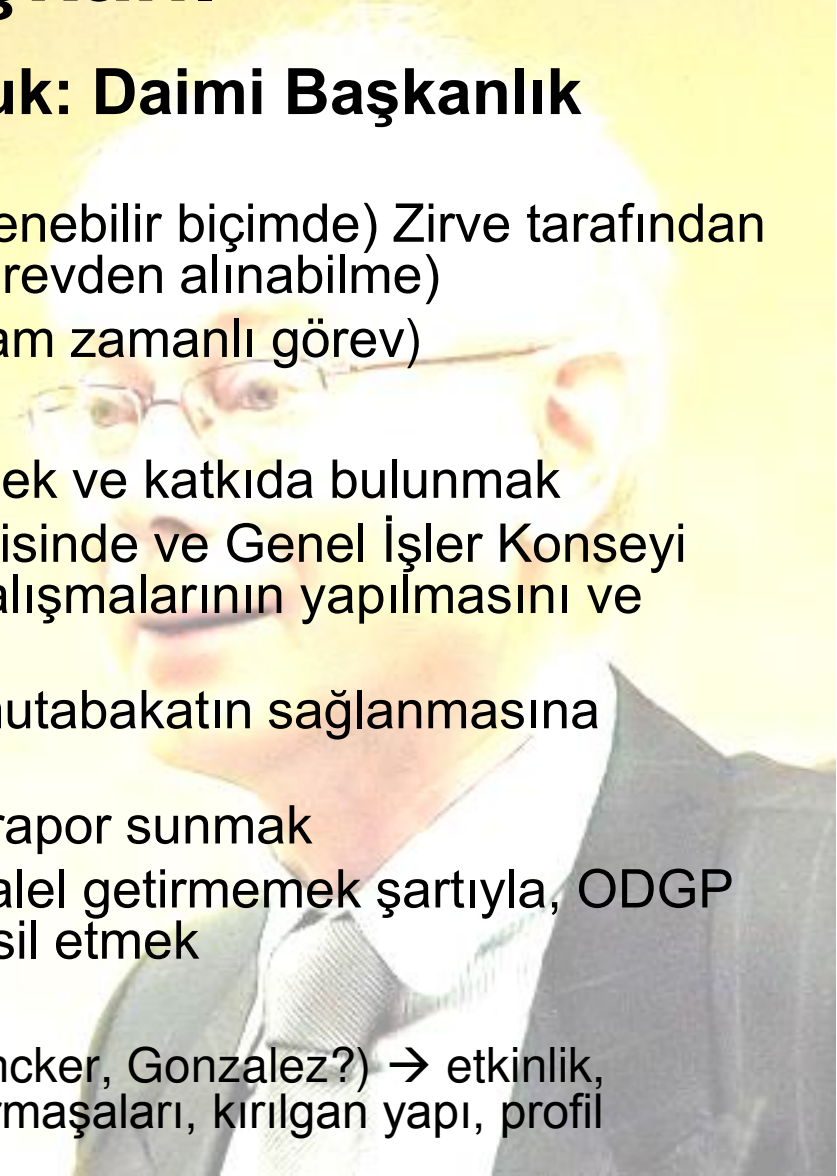
Zirve

- Yeni kurum (Uzun geçmişe sahip!)
- 1974...1990'lar: Politika aktivizmi
 - Sorunlar: Gündemin ağırlaşması; yöntemsel zayıflıklar
- Rolü aynı: Temel kararların alındığı forum; Genel siyasi öncelikleri belirlemek; Yasama fonksiyonu yok
- Oluşumu: Üye ülke devlet ve hükümet başkanları+ Zirve Başkanı+ Komisyon Başkanı (*Birlik Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi)
- 6 ayda en az 2 toplantı

Zirve Başkanı

- **Kurumsal yapıdaki yeni koltuk: Daimi Başkanlık Makamı** (President vs Chairman)
 - 2,5 yıllık dönem için (1 defa yenilenebilir biçimde) Zirve tarafından nitelikli çoğunlukla atanma (ve görevden alınabilme)
 - Ulusal düzeyde görev alamaz (Tam zamanlı görev)
- **Görevleri:**
 - Zirve toplantılarına başkanlık etmek ve katkıda bulunmak
 - Komisyon başkanı ile işbirliği içerisinde ve Genel İşler Konseyi çalışmalarını esas alarak Zirve çalışmalarının yapılmasını ve devamlılığını sağlamak
 - Zirve üyeleri arasında uyum ve mutabakatın sağlanmasına çalışmak
 - Zirve toplantıları sonunda AP'ye rapor sunmak
 - Yüksek Temsilci'nin yetkilerine hâle getirmemek şartıyla, ODGP bakımından Birliği dışı karşı temsil etmek
- Başkan: Herman Van Rompuy (Blair, Juncker, Gonzalez?) → etkinlik, görünürlük, zaman, uzmanlık vs yetki karmaşaları, kırılğan yapı, profil

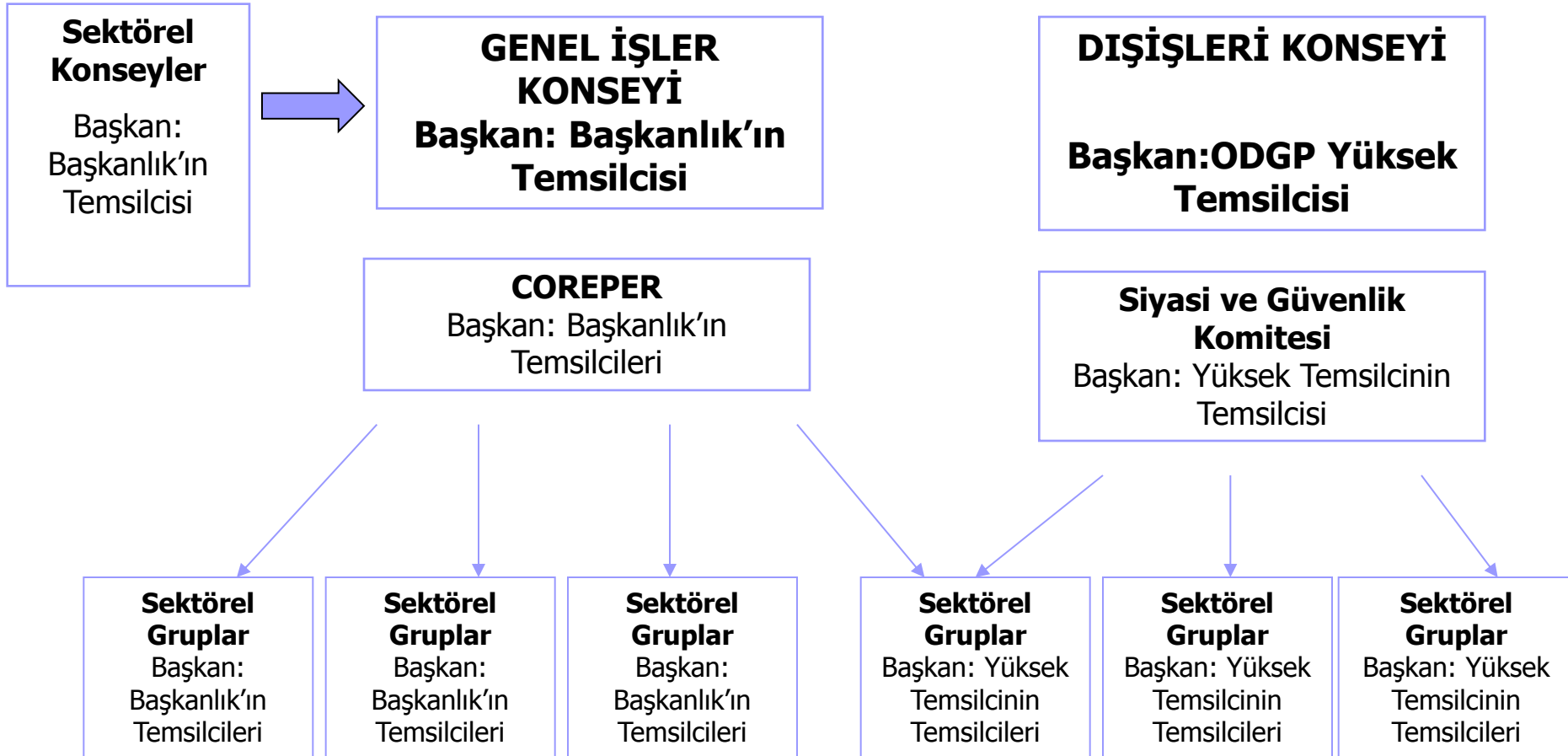

Konsej

- Kurumsal dengeler: Konsey-Parlamento-Avrupa Konseyi
- Konseyin farklı oluşumlarının Kurucu Antlaşma metnine dahil edilmesi (1990'lar: 22 → Mevcut 10)
 - Genel İşler Konseyi:Konsey işlemlerinin tutarlılığının sağlanmak, Zirve ve Komisyon başkanları ile irtibatlı olarak Zirve toplantılarının hazırlayıp takip etmek
 - Dışişleri Konseyi:Zirve tarafından hazırlanan stratejik ilkeler çerçevesinde Birliğin dış faaliyetlerini düzenlemek ve tutarlılığı sağlanmak
- Konsey Başkanlığı görevi: Önceden belirlenmiş ve 3 ülkeden oluşan takımlar tarafından 18 aylık bir süre için... ortak program... alternatif düzenler
- Yüksek Temsilci → Dışişleri Konseyi
- Diğer Konsey Başkanlıkları → 6/18 ay rotasyon usulü
- Eşit Rotasyon Prensipli (9 n. Bildiri): coğrafi denge, farklılıklar

Konseyl Başkanlığı

Başkanlık : 3 Üye Ülke (18 ay için) *2010/1(Belçika-Macaristan-Polonya)*

Konsej

- Genel Sekreterlik makamına ilişkin değişiklik
- Konsej tarafından atanacak Genel Sekreter yönetimi
- Genel Sekreterin sahip olduğu ODGP Yüksek Temsilcisi sıfatı sona ermiş ve sekreteryanın Konsej tarafından basit çoğunlukla alınacak karar uyarınca oluşturulacağı belirtilmiştir (m. 240).
- **Kamuya Açıklık...**
- ABA'nın 16/8'de, Konseyin yasama işlemlerine ilişkin tasarılarını görüştüğü veya oyladığı durumlarda oturumların kamuya açık olması gereği
- Her Konsej toplantısının Birliğin yasama tasarruflarına ilişkin olan ve olmayan tartışmalar olmak üzere ikiye ayrılması
- Şeffaflık

Konseylde Nitelikli oğunluk Oyu

Temel + Kapsamın genişlemesi...

→ Mevcut oybirliğinden gereken alanlardan Nitelikli oğunluk Oyuna

Ör: Sınır kontrolleri, sığınma,göç, Europol, Eurojust, kültür, kurumsal hükümler

→ Nitelikli oğunluk Oyu Kapsamına Yeni Alınan Alanlar

Ör: Enerji, spor, turizm, uzay, insani yardım, dayanışma hükmü, kurumsal hükümler

Konseylde Üye Ülkelerin Oyları

Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere	29
İspanya, Polonya	27
Romanya	14
Hollanda	13
Belçika, Çek Cum., Yunanistan, Macaristan, Portekiz	12
Avusturya, Bulgaristan, İsveç	10
Danimarka, İrlanda, Litvanya, Slovakya, Finlandiya	7
Estonya, GKRY, Letonya, Lüksemburg, Slovenya	4
Malta	3
Toplam:	345

*Lizbon Ant. Öncesi: "Nitelikli Çoğunluk Oyu": 255 oy + üye ülkelerin çoğunluğu (2/3) + %62 Nüfus.

Kasım 2014'den sonra: Oy + Ülke + Nüfus (Protokol 36 (m. 3))

Kaynak: http://europa.eu/abc/euslides/index_en.htm (05.01.2010)

Nitelikli Çoğunluk Oyu: Yeni tanım

Kasım 2014'e kadar = Nice Ant.'nda öngörülen sistem		Kasım 2014'den sonra
Komisyon Önerisi	GEÇİŞ DÖNEMİ 01/11/2014- 31/03/2017	Komisyon veya Yüksek Temsilci Önerisi
↓	Üye ülkelerden herhangi birisi	↓
255 Oy/ 345 + Üye Ülkelerin Çoğunluğu + 62 % nüfus	Senaryo 1'in uygulanmasını isteyebilecek	55% Üye Ülke + ≥ 15 Üye Ülke + 65% Nüfus Engelleyici Azınlık: En az 4 üye ülke

...Ioannina Mekanizması ile tamamlanacaktır!

Avrupa Komisyonu

- LA: Önemli bir değişiklik yok
- Kurumsal dengelerde değişim → Göreli gerileme
- Tarihsel süreç...
- Her bir üye ülkeden 27 bağımsız üye

- 23 bin daimi memur +
- 11 bin geçici ve sözleşmeli personel
- Diğer AB kurumları: 10 bin çalışan
- Daimi statülü memur
- Yarışma sınavı
- Üye ülke bazlı
- AB idaresinin maliyeti: €15 AB vatandaşı/yıl

Avrupa Komisyonu

Oluşumu

- 31 Ekim 2014'e kadar 1 Komiser / Üye Ülke
- 1 Kasım 2014'den sonra Üye ülke sayısının 2/3'ü
(Eşitlikçi rotasyon sistemi)
- Dış İlişkilerden Sorumlu Başkan Yardımcısı =
ODGP Temsilcisi – 1 Aralık 2009

İrlanda: 12 Haziran 2008 → 2 Ekim 2009 (%67 Evet)

→ Her üye devlete bir Komiser (ABA, m.17/5)

Avrupa Komisyonu Başkan Ataması

Nice Antlaşması

❑ **Zirve → Nitelikli çoğunlukla istenen aday atanır (Parlamantoya danışarak)**

❑ Atamayı, Avrupa Parlamentosu onar

Lizbon Antlaşması

- ❑ Avrupa Parlamentosu seçiminin sonuçlarını dikkate alarak...
- ❑ nitelikli çoğunlukla alacağı bir kararla Zirve bir adayı Avrupa Parlamentosuna önerir...
- ❑ ... ve Avrupa Parlamentosu bu adayı basit çoğunlukla Komisyon Başkanı seçer.
- ❑ Olumsuz: 1 ay içinde tekrar...

Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi

- Kurumsal yapıdaki yeni koltuk (Süper Koltuk?)
- Çift şapkalı: Dış İlişkiler Konseyi Başkanı (Konsey temsilciliği) + Komisyon başkan yardımcılığı (Dış İlişkilerden sorumlu komiser +ODGP Temsilcisi)
- Konsey ile Komisyon arasında... (+Zirve!)
- Zirve tarafından nitelikli çoğunlukla Komisyon Başkanının görüşünü alınarak atanması ve görevden alınabilmesi
- İlk atama: Catherine Ashton (Miliband, Mandelson, Hoon?)

Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi

■ Görevleri:

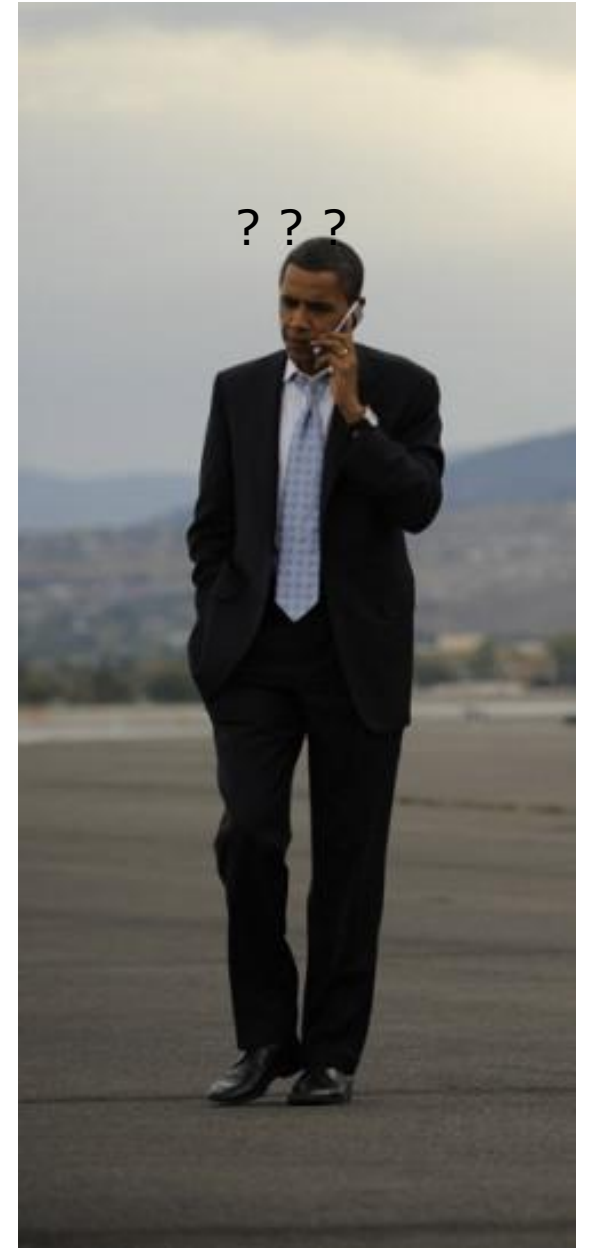
- Birliğin ODGP politikasını yürütecek ve söz konusu politikaların geliştirilmesine önerileri ile katkıda bulunacak (proposals + implementation)
- Ortak dışişleri ve güvenlik politikasına dair hususlar bakımından Birliği temsil edecek ve Birlik adına üçüncü kişilerle siyasî diyalog kurarak, uluslararası örgütler nezdinde ve uluslararası konferanslarda Birlik adına söz sahibi olacak
- Birliğin dış faaliyetleri bakımından tutarlılığın sağlamasına çalışacak
- Dışişleri Konseyine başkanlık edecek
- Komisyon başkan yardımcılarında biri sıfatıyla Komisyonda görev alacak

- Teşkilatlanma: **Avrupa Dış Faaliyetler Servisi (EEAS)**
→ Komisyon+Konsey Sekretaryası+Üye Ülke Temsilcileri

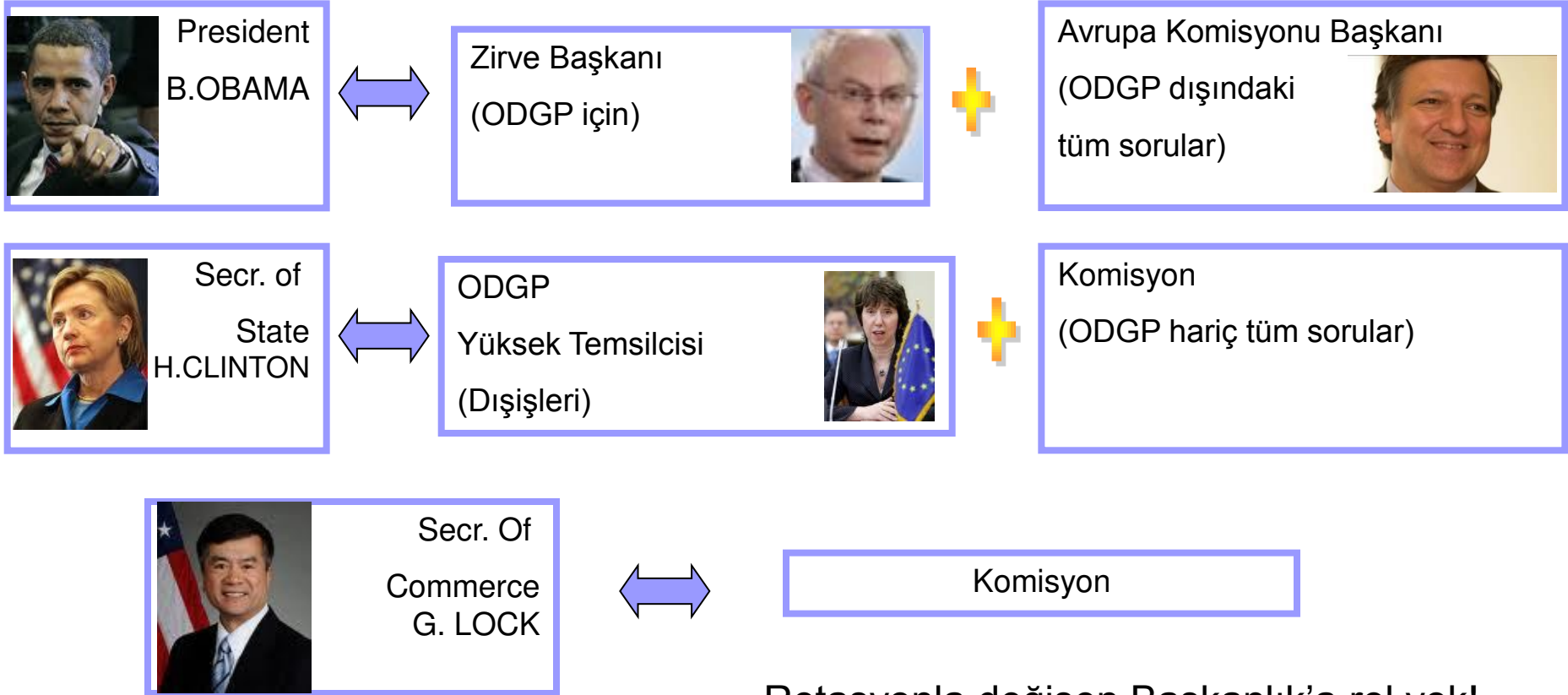
ABD Başkanı Obama kimi arıyor?*

- Zirve Başkanı?
- Avrupa Komisyonu Başkanı?
- DGP Yüksek Temsilcisi?
- ?Motor Ülke Devlet ve Hükümet Başkanları?

*H. Kissinger'a atıf...

AB'nin Dış Temsilinde Yeni Mimari

Rotasyonla değişen Başkanlık'a rol yok!

AB Adalet Divanı

- Nice >Lizbon: önemli kurumsal ve yapısal değişiklikler yok
- İsim değişiklikleri: ABAD: Kurumsal Çatı →ATAD<Divan;
İlk Derece Mahkemesi<Genel Mahkeme; Uzmanlaşmış
Yargı Dairleri<Uzman Mahkeme
- Eski Üçüncü Sütun konularında yargı yetkisinin önemli ölçüde artırılması; ODGP için çok sınırlı...
- Üye ülkeler tarafından Birlik hukukunun kapsamına giren tüm alanlarda etkili bir yargısal korumanın güvence altına alınması (ABA, 19)
- Davalara ilişkin değişiklikler
- Yargıç ve Hukuk Sözcüsü seçimleri için Panel

Diğer Kurumsal Değişiklikler

- Avrupa Merkez Bankası
- Euro Grup (14 Nolu Protokol)
 - Euro Grup Başkanı (2,5 yıl) → Ekonomi Hükümeti
- ABİDA M.136: Finansal İstikrar Mekanizması (Aralık 2010: **İlk tadil**)
 - Haziran 2011 → Yürürlük: 1 Ocak 2013
- Sayıştay
- Danışma Organları: Bölgeler Komitesi + Ekonomik ve Sosyal Komitesi
 - Üye süresi: 4 < 5 yıl
 - Başkan: 2 < 2,5 yıl
 - Ülkelere ayrılan kontenjanlar

Diğer-Birlik'e Giriş ve Çıkış

- AB'nin temel değerlerinin ihlal edilmesi riski ile karşılaşılması durumunda Birlik karar organlarınca bu riski oluşturan ülkenin üyelik haklarını askıya alınması (aynen) (ABA,m.7)
- Birliğe giriş usulü (ABA, m.49) → Birlik değerlerini (ABA, m.2)gözetmek <ve geliştirmek>; Zirve tarafından belirlenen ilkeler dikkate alınacak; Parlamento ve ulusal parl. bildirim yapılması
- Üye ülkelere kendi iradeleri ile Zirve'ye önceden bildirim yoluyla ve bir uluslararası antlaşma çerçevesinde üyelikten çekilme hakkı (ABA, m.50)
 - Tek taraflı irade beyanı+ Üye devlet Birlik arasında akdedilecek bir antlaşma (Birlik adına Avrupa Parlamentosu'nun da onayı alındıktan sonra Zirve tarafından imzalanacaktır)

İçerden Bakış:Lizbon Antlaşması

“With this agreement we turn a page. We move to a new chapter where we go beyond institutional issues and look to the future.”

José Manuel Barroso

Sonuç: Temel Sorunlara Lizbon Antlaşması Yeterli Mi?

Daha etkin	Tam zamanlı Zirve Başkanlığı; Basit ve net süreçler, yetkiler...?
Daha demokratik	AP yetkilerinin artması; Ulusal Parlamentoların rolü ...?
Daha şeffaf	Toplantılara ve belgelere ulaşım...?
Global ölçekte daha güçlü	Zirve Başkanlığı, Yüksek Temsilci, Yetkiler ...?
Yeni gelişmeler	Küreselleşme (Ekonomik Kriz), Terör, Enerji, iklim değişikliği ...?